

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

UYUMSUZ ÇOCUKLAR

ANKARA 2007

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. UYUMSUZ ÇOCUKLAR	3
1.1. Uyumsuz Çocuklar	3
1.1.1. Uyum.....	3
1.1.2. Uyumsuzluk	4
1.2. UYUMSUZLUK SEBEPLERİ	5
1.2.1. Kalıtım	7
1.2.2. Bedensel Nedenler	7
1.2.3. Temel İhtiyaçların Doyurulmaması	7
1.2.4. Çevre ve Sosyo-Ekonomik Nedenler	8
1.2.5. Yanlış Eğitim	9
UYGULAMA FAALİYETİ	10
PERFORMANS DEĞERLENDİRME.....	11
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	12
ÖĞRENME FAALİYETİ -2.....	14
2. ÇOCUK UYUMSUZLUKLARI.....	14
2.1. Duygusal Gelişimle İlgili Problemler	14
2.1.1. Kaygı.....	14
2.1.2. Korku	16
2.1.3. Öfke.....	18
2.1.4. İnatçılık	20
2.1.5. Saldırganlık	22
2.1.6. Utangaçlık	24
2.1.7. Kıskançlık	25
2.2. Alışkanlık ve Eğitim Problemleri	27
2.2.1. Tikler	27
2.2.2. Parmak Emme	28
2.2.3. Tırnak Yeme	30
2.2.4. Yalancılık	31
2.2.5. Altını İslatma (Enüresis)	33
2.2.6. Dışkı Kaçırma (Enkopresis).....	35
2.3. Suça Dönüşebilen Problemler.....	36
2.3.1. Hırsızlık.....	36
2.3.2. Evden ve Okuldan Kaçma.....	38
2.4. Cinsel Problemler	39
2.4.1. Mastürbasyon	39
2.4.2. Homoseksüellik ve Lezbiyenlik	40
UYGULAMA FAALİYETİ	42
PERFORMANS DEĞERLENDİRME.....	43
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	44
MODÜL DEĞERLENDİRME	46
CEVAP ANAHTARLARI.....	48
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	49
KAYNAKÇA.....	50

AÇIKLAMALAR

KOD	310TDB006
ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Uyumsuz Çocuklar
MODÜLÜN TANIMI	Çocuklarda uyumsuz davranışlar, uyumsuzluk nedenleri ve uyumsuz çocukların özellikleri konuların yer aldığı, bu çocukların özelliklerine uygun etkinlik planlama, araç-gereç hazırlama gibi bilgi ve becerilerin kazandırıldığı bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	Toplum ve Çocuk modülünü başarmış olmak
YETERLİK	Uyumsuz çocukların özelliklerini tanımak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında uyumsuz çocukların özelliklerini tanıyabileceksiniz. Amaçlar 1. Uyumsuz çocukların özelliklerine uygun etkinlik planı hazırlayabileceksiniz. 2. Uyumsuz çocukların özelliklerine uygun araç gereçleri hazırlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, duyuru panosu, uyarıcı resimler, teyp, konuya yönelik CD, VCD, tahta, kalem vb.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Ø Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Ø Modül sonunda, kazandığınız bilgi ve becerileri belirlemek amacıyla öğretmeniniz tarafından hazırlanan ölçme aracıyla öğretmeniniz tarafından değerlendirileceksiniz.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Çocuk, doğduğu günden itibaren ailesi ve yakın çevresi ile iç içedir. Fiziksel temas, onay sözleri, nitelikli zaman geçirme, ödül ve cezanın doğru ve zamanında verilmesi, tutarlı davranışlar ve demokratik tutum çocukta istenilen davranışların ortaya çıkması için çok önemlidir. Tüm bu sayılanlar sevgi içinde olduğunda başarılı olur. Çünkü sevgi tüm kapıları açar ve çocuğa güven duygusu verir.

Güven duygusu gelişmiş çocuk mutludur, diğer insanlarla iyi ilişkiler kurar ve devam ettirir. Kendisiyle ve çevresiyle barışıktır, kimseyi hataları için küçümsemez, eleştirmez, yenilikçi ve cesaretlidir. Bütün bu özellikleri onu başarıya ve mutluluğa götürür.

Çocuklarda görülen uyum problemlerinin nedenleri incelendiğinde, sevgi yetersizliğinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kalıtım, bedensel hastalıklar, yanlış eğitim, çevre ve sosyo-ekonomik faktörler de uyumsuz davranışlara neden olmaktadır. Ancak siz de bu modülle göreceksiniz ki sevgi, anlayış, doğru model olma ve sabırla pek çok problem kendiliğinden ortadan kalabilmektedir.

Bu modül ile, uyum ve uyumsuzluk kavramları, uyumsuzluk nedenleri, çocuk uyumsuzlukları ve çözüm yolları hakkında bilgi edinecek ve öğrendiğiniz bilgileri kendiniz ve çevrenizde okul öncesi eğitim kurumlarında, özel eğitim merkezlerinde kullanabilecek ve bu konuda araştırma yapmaya yönelebileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında uyumsuz çocukların özelliklerine uygun etkinlik planı hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ø Uyum, uyumsuzluk, uyumsuzluk nedenleri ve çocuk uyumsuzlukları hakkında, kaynak kitaplardan ve internetten bilgi edininiz.
- Ø Topladığınız bu bilgileri çevrenizde gördüğünüz örnekler ve gazete-dergilerde çıkan haberlerle zenginleştirerek raporlaştırınız.
- Ø Hazırladığınız raporu öğretmeniniz ve arkadaşlarımızla paylaşınız.

1. UYUMSUZ ÇOCUKLAR

1.1. Uyumsuz Çocuklar

1.1.1. Uyum

“Ülkenin birinde bilge bir kral varmış. Ülkesinde herkesin mutlu yaşadığı bu bilge krala, bir gün kötü bir haber iletmışler. Krala düşman olan bir büyücü, ülkenin bütün su kaynaklarına ve kuyularına büyü su katmış. Sudan içen herkes bir bir delirmiş.

Resim 1: Uyum her yaşta önemlidir.

Kısa sürede kral ve yöneticilerden başka ülkede dengeli tek bir kişi kalmamış. Çok geçmeden deliren halk kralın iyi yönetimine baş kaldırmış. Bunu gören kral o büyülü sudan getirtmiş. Hem kendi içmiş hem de yöneticilere içirtmiş. Böylece o ülkede yönetenlerle yönetilenler arasındaki denge yeniden kurulmuş” (Halil Cibran’ın bir öyküsünden)

Kuşkusuz hepimiz doğduğumuz günden itibaren çevremizle uyumlu ilişkiler kurmaya çalışırız. Bu uyum sürecinde ne kadar başarılıysak kendimizi o kadar rahat ve mutlu hissederiz. Çünkü insan sosyal bir varlıktır.

Uyum, bireyin sahip olduğu özelliklerle kendi benliği ve içinde bulunduğu çevresi arasında dengeli bir ilişki kurmasına denir. Yani insanın kendisi ve çevresiyle barışık olması, sağlıklı ilişkiler kurup devam ettirebilmesidir. Çocuğun topluma uyumu sosyalleşme süreci içerisinde gerçekleşir.

Resim 2 : İnsanın çevresine uyumu onu mutlu eder.

1.1.2. Uyumsuzluk

Uyumsuzluk ise; bireyin kendisi ve çevresiyle sağlıklı ve dengeli ilişkiler kurma ve devam ettirmede zorluk çekmesi şeklinde açıklanabilir.

Çevremizde uyumsuz davranışlar gösteren çocuklar genellikle yaramaz, huysuz, sinirli, geçimsiz olarak adlandırılırlar. Oysa çocuğun gösterdiği olumsuz her davranış uyumsuzluk göstergesi değildir. Hızlı büyüme ve gelişme içinde olan çocukta, her yeni gelişmeyle birlikte değişik şartlar ve güçlükler yeni bir uyum çabası gerektirir. Bu dönemde de geçici uyum bozuklukları görülebilir.

Çocukta uyumsuzluğun olduğunu düşünmeden önce bazı noktalara dikkat etmek gerekir. Örneğin, çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemi: Belirli dönemlerde gelişimsel özellik olarak yaşanan olumsuz davranışlar uyumsuzluk olarak algılanmamalıdır. Örneğin, 2-4 yaş arası inatçılık genel olarak çocuklarda görülen gelişimsel bir özelliktir. Yine 3-6 yaş arasındaki cinsel kimlik ve özdeşimle ilgili sorunları geçici olabilir ve tek başına uyum problemi olarak düşünülmemelidir.

Okul öncesi dönemde, zaman zaman çocuklar hayali yalanlar söylerler, bu normal bir davranıştır. Fakat ileriki yaşlarda çocukların sürekli olarak yalan söylemesi, uyumsuz bir davranıştır. Bunun gibi çocuğun tuvalet alışkanlığını kazandıktan sonra, sık sık altını ıslatması, saldırgan davranışlarının süreklilik göstermesi uyumsuz davranış örnekleridir. Yine örneğin 5-6 yaşlarında bir çocuğun yeni bir kardeşi olduğunda ilk günlerde kıskançlık, huysuzluk gibi davranışlar göstermesi normal sayılabilir. Fakat bu davranışların sürekli olması uyumsuzluk olarak nitelenebilir.

'Kusursuz olsaydık, başkalarının kusurlarını bulup çıkarmaya bu kadar meraklı olmazdık.' La Rochefoucauld

1.2. Uyumsuzluk Sebepleri

Çocuğun doğuştan getirdiği özellikleri ve çevresel etmenler uyumlu içinde olması için önemlidir. Uyum, başarıyı, hayattan zevk almayı, problem çözebilme yeteneğini, doğru karar verme gücünü artırmaktadır. İşte bu olumlu sonuçlara ulaşabilmek için çocuğun yaşadığı uyumsuzluk nedenleri araştırılıp, kontrol altına alınmalıdır. Uyumsuzluk nedenlerini açıklamadaki problemlerden biri, insan davranışlarının tek bir nedeninin olmamasıdır. Örneğin; saldırgan davranışlar gösteren bir çocuğun bu davranışının nedeni, arkadaşları ile yaşadığı olumsuz yaşantılar ya da daha önce temel ihtiyaçlarının zamanında karşılanmaması olabilir.

Bazen de uyumsuz davranış olarak açıklanmayacak bir davranış çevrenin olumsuz yaklaşımı sonucu uyumsuz davranış olarak yerleşebilir. Örneğin; ergenlik çağındaki bir gencin kendini kanıtlamak, var olduğunu göstermek için yaptığı çabalarla alay edilmesi uyum problemlerine neden olabilmektedir.

Resim 3: İçinde yaşağımız toplum uyumu etkiler

Uyumsuz davranışların ortaya çıkmasına sebep olan etmenler şunlardır.

- Ø Kalıtım
- Ø Bedensel nedenler ve hastalıklar
- Ø Temel ihtiyaçların karşılanmaması
- Ø Çevre ve sosyo-ekonomik nedenler
- Ø Yanlış Eğitim

1.2.1. Kalıtım

Anne babadan genler yoluyla çocuğa geçen özelliklere kalıtım denir. Altını ıslatma, inatçılık gibi problemler bireye kalıtsal olarak geçebilir. Fakat olumlu çevre koşulları ve eğitim yolu ile bu gibi olumsuzluklar ortadan kalkabilmektedir.

1.2.2. Bedensel Nedenler

Bedensel nedenler, uyumsuz davranışlar sergilenmesinde etkilidir. Görme, işitme bozukluğu, yürüme problemleri, ruhsal bozukluklar, iç salgı bezi bozuklukları süregelen hastalıklar, kazalar ve şoklar, şaşılık, kamburluk, aşırı şişmanlık bedensel uyumsuzluk nedenleridir. Bedensel engelli çocuk bir yandan kendi içinde bedeninin diğer çocuklardan farklı olmasından kaynaklanan üzüntü ve uyumsuzluğu yaşarken diğer yandan da çevrenin bedensel özrüne karşı olumsuz bakış açısı nedeniyle uyumsuzluk yaşar. Çevredekilerce olumsuz karşılanmak uyumsuzluklarının asıl nedenidir.

Ailenin tavır ve tutumları, çocukların kendilerini olduğu gibi kabul edip uyum sağlamasında çok önemlidir.

1.2.3. Temel İhtiyaçların Doyurulmaması

Her insanın hayatını devam ettirmesi, sağlıklı ve mutlu olabilmesi için önemli ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların en azından asgari düzeyde doyurulması şarttır. Bu ihtiyaçlar iki gruba ayrılır.

Ø Fiziksel Temel İhtiyaçlar

Bireyin büyüüp gelişebilmesi için zamanında ve yeterli karşılanması zorunlu ihtiyaçlardır. Solunum, yemek yeme, boşaltım, barınma, sıcak ve soğuktan korunma, vb. Bu ihtiyaçların zamanında ve yeterli karşılanması çocukta güven duygusunu geliştirir. Beslenme saati gecikmiş, uykusunu alamamış çocuk huzursuz, öfkeli ve saldırgan olur.

Resim 4: Bir gruba dahil olma psiko-sosyal ihtiyaçlarımızdan biridir.

Ø Psiko-Sosyal İhtiyaçlar

Bireyin ruh sağlığının yerinde olması, diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Sevme-sevilme, başarılı olma, kabul gorme, bir gruba dahil olma gibi ihtiyaçlar psiko-sosyal ihtiyaçlardandır ve bireyin kendisini iyi hissetmesi için önemlidir.

Gerek fiziksel ihtiyaçlar, gerekse psiko-sosyal ihtiyaçlar zamanında ve yeterli karşılanmadığında bireyde olumsuz davranışlar görülebilir.

‘İnsanların en büyük arzusu kendilerine önem verilmesidir.’

Dewey

1.2.4. evre ve Sosyo-Ekonomik Nedenler

Sosyal bir varlık olan birey, doğduğu günden itibaren öncelikle ailesinden ve yakın çevresinden daha sonra da komşuları, arkadaşları gibi değişik gruplardan etkilenerek büyür. Bireyin dahil olduğu grubun davranışları uyumsuz davranışlar sergiliyorsa birey de bunun etkisi altında kalır.

Yine ailenin ekonomik durumu çocuğun temel ihtiyaçlarını bile zor karşılayacak durumda ise, bu durum çocukta güvensizliğe ve uyum problemlerine yol açabilir.

Okul ise ocuk için önemli başka bir çevredir. Bireysel farklılıklar, gerekli rehberlik, öğretmenlerin ve yöneticilerin tutumu çocuğun uyum başarisında önemlidir.

Resim 5: Annenin desteği çevreye uyumu kolaylaştırır.

1.2.5. Yanlış Eğitim

Eğitim, bireyin istenilen, olumlu davranışlar kazanmasını amaçlar. Yanlış eğitim ise, çocuklarda uyumsuz davranışların oluşmasında önemli rol oynar. Çocuğun gelişimsel özelliklerini bilmeyen, bireysel farklılıkları görmezden gelen, baskılı, otoriter ya da tutarsız davranışlar gösteren anne-baba tutumları çocuklarda geçici olabilecek olumsuz davranışları pekiştirir ve yerleşmesine yol açar. Tüm sorumluluğun anne-babada olduğu aile ortamında yetişen çocuklar, çoğunlukla ev dışına çıktıklarında bocalar, ne yapacaklarını bilmezler.

Çocuklara uygun eğitim olanakları sunularak önce kendisini, sonra çevresini tanınmasına yardımcı olunmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Uyumsuzluğa neden olan faktörleri araştırınız. Bu faktörleri içeren bir afiş hazırlayınız ve sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
Ø Sınıfa çeşitli gazete ve dergiler getiriniz.	Ø Fazla sayıda gazete ve dergiler getirerek, uyumsuzlukla ilgili haberleri bulunuz.
Ø Uyumsuzluğa neden olan faktörleri gösteren afiş hazırlamak için gerekli olan araç-gereçleri temin ediniz.	Ø Yarım tabaka fon kartonu, yapıştırıcı, gazete, dergi ve makas temin ediniz.
Ø Getirdiğiniz gazete ve dergileri inceleyiniz. Uyum-uyumsuzluk konuları ile ilgili haberleri, resimleri belirleyiniz. (Bedensel özürler, dayak, aşırı baskı, çocukla vakit geçirmek vb.)	Ø Uyum ve uyumsuzlukla ilgili öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak farklı kaynaklardan bilgi edinip, hangi haberlerden ve resimlerden faydalanacağınızı belirleyiniz.
Ø Belirlediğiniz haberleri keserek fon kartonu üzerine yapıştırıp, altlarına kısa açıklamalar yazınız.	Ø Belirlediğiniz haberler ve resimlere bakarak konu ile ilgili olup olmadığını tespit ediniz. Resimlerin altına yazdığınız bilgilerin kısa ve dikkat çekici olmasına dikkat ediniz.
Ø Hazırladığınız afişleri sınıfınızda sergileyiniz.	Ø Afişlerdeki bilgilerden diğer öğrencilerin de yararlanmasına özen gösteriniz.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmaları kendiniz ya da arkadaşınızla değişerek değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Öğrenme faaliyetinde gördüğünüz konuların hepsini içeren yeterli örnekleriniz var mı?		
2. Gerekli araç-gereçleri ve çalışma ortamını hazırladınız mı?		
3. Yapacağınız çalışma ile ilgili ön bilgi donanımını doğru belirlediniz mi?		
4. Gazete ve dergideki haberleri yeterli şekilde incelediniz mi?		
5. Arkadaşlarınızla iş birliği yapma fırsatı buldunuz mu?		
6. Hazırlanan afişlerdeki resim ve haberleri okudunuz mu?		
7. Bu uygulamayı yaparken eğlendiniz mi?		
8. Hazırladığınız afişleri sınıfınızda sergilediniz mi?		
TOPLAM		

DEĞERLENDİRME

Yapmış olduğunuz değerlendirme sonucunda varsa eksikleriniz öğrenme faaliyetiniz ilgili bölümünü tekrar ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki soruları cevaplayarak faaliyette kazandığınız bilgi ve becerileri ölçünüz.

1. Bireyin kendi benliği ve çevresi arasında dengeli ilişki kurmasına ne ad verilir?
A) Uyum
B) Kişilik
C) Uyumsuzluk
D) Kalıtım
2. Uyumlu bir bireyde aşağıdakilerden hangisi genellikle görülmez?
A)Gerçeği olduğu gibi algılamaya çalışma
B)Gerginlik ve kaygı uyandıracak durumlardan kaçma
C)İnsanları ve çalışmayı sevme
D)Eksiklerini görme ve bunları gidermeye çalışma
3. Aşağıdakilerden hangisi, çocuğun davranışının uyumsuz bir davranış olduğuna karar vermeden önce dikkat edilecek noktalardan biridir?
A) Davranışın sıklığı ve şiddeti
B) Davranışın süreklilik göstermesi
C) Çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemi
D)Yukarıdakilerin hepsi
4. İnsanın çevresiyle uyumlu olması onu mutlu ederken, çevresiyle uyumunun bozulması onu rahatsız eder.
Buna göre aşağıdakilerden hangisi mutlu davranış özelliğidir.
A) Pınar'a küsen Ali'nin insanlardan kaçması
B)Çocukları çok seven bir öğretmenin, öğrencileri ile iyi ilişkiler kurması
C) Bir öğrencinin yetersizliklerine karşın kendini yetiştirmek için hiç çaba göstermemesi
D) Küçük yaşta evlenen bir kızın sorumluluklarını görmezlikten gelmesi
5. Aşağıdakilerden hangisi sosyal koşullardan en az etkilenir?
A)Saygı görme
B)Sevme-sevilme
C)Başarılı olma
D)Sıcak ve soğuktan korunma

Aşağıdaki cümleleri okuyarak, cümle başında yer alan parantez içine doğru ise D, yanlış ise Y harfi yazınız.

- () 6. Anne- babanın çocuğa yanlış model olması uyumsuzluğa neden olan faktörlerden biridir.
- () 7. Psiko-sosyal ihtiyaçların karşılanması, bireyin uyumlu davranışlar göstermesinde çok önemli değildir.
- () 8. Bedensel engelli çocuğun ailesinin ona karşı tutumu çocuğun kendini kabul edip, uyum sağlamasında çok önemlidir.
- () 9. Kalıtımla çocuğa geçen olumsuz özellikler, olumlu çevre koşulları ve eğitim yolu ile ortadan kalkabilmektedir.
- () 10. Uyumsuzluk nedenlerini açıklamadaki problemlerden biri de, insan davranışlarının tek bir nedeninin olmayışdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Cevaplarınızın hepsi doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçebilirsiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ -2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında uyumsuz çocukların özelliklerine uygun araç-gereçler hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken ön çalışmalar şunlardır:

- Ø Çocuk uyumsuzlukları ile ilgili kaynak taraması yaparak konuyla ilgili bilgi ediniz.
- Ø Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda çevrenizdeki örnek olayları, gazete ve dergilerdeki haberleri araştırarak raporlaştırınız.
- Ø Hazırladığınız raporu sınıfta sununuz.

2. ÇOCUK UYUMSUZLUKLARI

2.1. Duygusal Gelişimle İlgili Problemler

2.1.1. Kaygı

Kaygılar genellikle nedeni belli olmayan korkular şeklinde açıklanır. Kaygılı çocuk çabuk heyecanlanır, çabuk üzülen, tedirgin ve gergin çocuktur. Örneğin “sınavlarda çok heyecanlanır yapamazsam, öğretmenime, aileme nasıl açıklarım.” diye düşünür.

Kurallara uymaya özen gösterir. Kendisine kızılmasından, eleştirilmekten kaçınır. Çünkü çok duygusaldır. Hastaneye ya da doktor kontrolüne, bir arkadaşının davetine, yolculuğa giderken çok heyecanlıdır, hiç yerinde duramaz. Kısacası duygusal tepkileri abartılmış olan çocuktur.

Bazı çocuklar da hem kaygılı hem de bağımlıdır. Özellikle anneye çok bağımlıdır ve anneden ayrı kalmak düşüncesi bile çocuğu tedirgin eder. Bu yüzden annesinin yanında kalır. Anneden ayrı kalmak böyle çocukları çok tedirgin eder. Sokakta arkadaşlarıyla oynamaktansa annesinin yanında olmak ister.

Hem bağımlı hem de kaygılı çocukların uykuları da düzensiz olabilir. Genellikle anneyle birlikte yatmak isterler.

Kaygı bazı durumlarda sürekli ve rahatsız edecek kadar şiddetli olabilir. Çocuk için oldukça kötü bir durumdur. Çocuk, kaygı durumunda yorgun olduğunu söyleyip hiçbir iş yapmaz. Bazı durumlarda bitkinleşir, kaygı yaratacak durumlardan kaçarak, bu durumdan kurtulmak ister.

Resim 6: Sevgi her problemi çözer

Yansıtma, bastırma, gerileme gibi savunma mekanizmalarına da zaman zaman başvurur. Çocuğun temel ihtiyaçları zamanında karşılanarak, tutarlı ve demokratik bir eğitimle çocukta kaygı oluşumu önlenir. Ayrıca geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerimizin bağımlılığı artırıcı, girişkenliği kısıtlayıcı olduğunu unutmadan bu yöntemlerden vazgeçilmelidir. Çocuk anne babanın bir uzantısı değil kendi başına bağımsız bir bireydir. Kaygı çok şiddetli ve sürekli ise mutlaka uzman birinden yardım alınmalıdır.

Etkinlik 1

Öğrencilere aşağıdaki hikâye okunur. Daha sonra bununla ilgili etkinlik yapılır.

Ø Yeşim'in Öyküsü

Lise birinci sınıfa giden Yeşim, sınıfta kendisini sürekli bir kaygı içinde hissetmektedir. Yaşadığı kaygı derslerde başarısız ve rahatsız olmasına neden olmaktadır. Bu durumun 5-6 yıldan beri devam ettiğini belirten Yeşim, ev ortamında kaygılı olmadığını ifade etmektedir. Yapılan bireysel danışmada, sözü edilen korkunun ilkökul dördüncü sınıftaki öğretmeni ile arasındaki geçen bir olaydan sonra ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Çok şişman olan öğretmeni, derste yaramazlık yapan Yeşim'in yanına gelmiş ve "Eğer bir daha yaramazlık yaparsan üstüne düşerim" demiş ve bunu zaman zaman tekrarlamış. O günden beri, Yeşim kendini sınıf ortamında rahat hissetmemiş.

- Olumlu bir sınıf ortamı oluşturularak, çocuğun bulunduğu ortama ilişkin kaygılarını azaltmak amaçlanır.
- Tahtaya aşağıdaki şekilde bir tablo hazırlanır.

OLUMLU	OLUMSUZ
100	0
90	10
80	20
70	30
60	40
50	50
40	60
30	70
20	80
10	90
0	100

- Bütün çocuklar orada olmaktan dolayı hissettikleri olumlu ve olumsuz duyguların yüzdelerini söyleyerek tahtaya yazarlar.
- Daha sonra öğrenciler olumlu ve olumsuz bir anı hatırlayıp onunla ilgili öğretmenin sorduğu sorulara cevap verirler.(Hangi derste ne oldu dersin, hangi aşamasında bu tür duyguların var? gibi)

2.1.2. Korku

Kimi insanlar karanlıktan korkarlar, kimileri yalnız kalmaktan, kimileri ise, gök gürültüsünden, ölümden, böceklerden vb. Korku, canlı varlıkların, bilinen ve bilinmeyen tehlikeler karşısında gösterdikleri en doğal tepkilerdir.

Çocukların korktuğu şeyler yaşına göre değişiklik gösterir. İki-üç yaşındaki bir çocuk gök gürültüsünden, elektrik süpürgesi sesinden; üç-dört yaşındaki bir çocuk ise karanlıktan,

Öcünden, altı yaşındaki bir çocuk ise hayaletten, yangından korkabilir.

Bazı anne-babalar korkularını çocuklarının yanında sürekli göstererek ve söyleyerek yaşarlar. Çocukta model aldığı kişilerin korkularını örnek alır.

Çocukların eğitiminde korkuyu bir disiplin aracı olarak kullanarak bir şeyler yaptırılmaya çalışılması da çocukta korku oluşumuna neden olur. “Yaramazlık yaparsan seni dilenciye veririm, beni üzme yoksa seni köpeğe veririm, uyumazsan öcü gelir, seni alır götürür” gibi korkutmalar anne-babaya kolay gelir, hem de çocuğun bedensel bir zarara uğramadığını düşünerek içleri rahat eder.

Aşırı koruyucu ailelerin çocuklarında korkular çoğalır. “Parkta kaydırağa binme düşersen, o çocukların yanına gitme seni döverler” gibi sözlerle çocuğu korumaya çalışmak onu girişkenlikten, deneyim kazanmaktan, dayanıklı olmaktan alıkoyar.

Yaşanılmış bazı olumsuzluklar yaşantılar da çocuklarda korkuya sebep olabilir. Kaza geçirmek, eve hırsız girmesi, yangın, deprem, büyük kavgalar gibi olaylar çocuklarda ileriki yaşlara değin sürecek korkulara sebep olmaktadır.

Çocuklar, bilmedikleri, fakat başkalarından duydukları olaylardan da etkilenir ve korkarlar.

Görüldüğü gibi korkunun pek çok nedenleri vardır.

Resim7: İlk yıllarda bebek korkusunu ağlayarak gösterir.

Korkuların ortadan kaldırılması için öncelikle nedeninin bilinmesi gerekir. Çocuklarla korkularının nedenleri hakkında açık konuşulmalı, “çivi çiviye söker” düşüncesiyle korkunun üstüne gidilmemelidir.

Korkuları ile alay etmemeli, onları ayıplamamalı ve utandırmamalıdır: “Koskoca adam oldun hala bundan mı korkuyorsun?”, “Erkek adam korkar mı?”, “arkadaşların hiç korkmuyor sen niye böylesin?” gibi kıyaslamalar yapmamalıdır. Çocuk korkutularak ondan istenilen davranışları yapması için zorlanmamalıdır.

Yetişkinler, basit durumlar karşısında aşırı korku tepkileri göstererek çocuklara olumsuz örnek olmamalıdır.

Çocuklara korkmalarına neden olacak öyküler anlatılmamalı, televizyon programlarında seçici davranılmalıdır.

Problem çözülemiyorsa mutlaka uzman bir kişiden yardım alınmalıdır.

Etkinlik 2

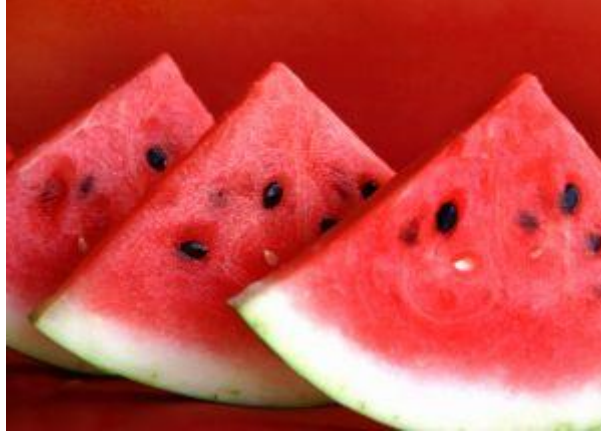
Canavar Karpuzlar

Bir zamanlar, her yerden uzak bir köyde yaşayan insanların büyük bir korkuları varmış. Bu insanları korkutan yakın çevrede bulunan canavarlarmış. Aslında canavar diye korktukları büyük karpuzlarmış. Köyde kimse karpuzun ne olduğunu bilmiyormuş. Herkes karpuzlarla ilgili korkunç hikâyeler anlatıyor, böylece karpuzlar giderek daha çok korkutucu hale geliyormuş. Kimse karpuzların yanına gitmeye cesaret edemiyormuş. Gel zaman, git zaman, karpuzun ne olduğunu bilen bir yabancıнын yolu bu köye düşmüş. Bakmış ki bütün köylüler karpuzlardan korkuyor, bundan yararlanmak istemiş. Bütün köylüleri yanına toplamış ve onları bu beladan kurtaracağını söylemiş. Bir bıçak almış, halktan kendini izlemelerini istemiş. Canavarların yanına giderek onları parçalamış, kanlarını akıtmış, hatta onları bir güzel yemiş. Bu olay halk arasında hemen yayılmış. Halk canavarlardan kurtulduğuna seviniyormuş ama bu kezde de bir canavarı bile yiyen, gaddar ve zalim yabancından daha fazla korkmaya başlamış.

Resim 8: Canavar karpuz bahçede

Bu kez herkes onun canavarları nasıl öldürdüğünü, onları nasıl yediğini anlatmaya başlamış. Kısa sürede yabancı köyün tek hâkimi durumuna gelmiş, bir dediği iki edilmiyormuş. Köylünün her şeyini ellerinden alıyor onlara eziyet ediyormuş. Bu durum devam ederken, küçük Ahmet, okula gidebilmesi için çok uzak bir şehirde yaşayan amcasının yanına gönderilmiş. Çünkü bu köyde okul yokmuş. Ahmet köyden okula gidecek ilk kişi olacakmış. Ahmet okula başlamış ve okumayı öğrenmiş. Bir gün evde kitaplarını karıştırırken canavarların resimleri ile karşılaşmış. Önce çok korkmuş, sonra resmin altını okumaya başlamış ve canavar diye bildiği şeylerin aslında karpuz olduğunu ve insanların çok hoşuna giden bir yiyecek olduğunu öğrenmiş. Yaz tatilinde köyüne döndüğünde bunu herkese anlatmış. Hatta gidip bir karpuz keserek bunu yemiş ve köylülere de ikram ederek onların da karpuzu tatmalarını sağlamış. Bunun üzerine köylüler kendilerinin korkularından faydalanarak çıkar sağlayan, onlara eziyet eden yabancıyı köyden kovmuşlar. Karpuzları da öyle çok sevmişler ki; karpuz yetiştiriciliğine başlamışlar. Bugün hala o köy, en iyi karpuzları yetiştirmekte ve bununla gurur duymaktadırlar.

Resim 9: Köylülerin tanıştığı karpuzlar

- Ø Sizce köylülerin karpuzdan korkmalarının nedenleri nelerdir?
- Ø Sizin de bu tür korkularınız oldu mu?
- Ø Bu öyküyü düşünerek korkuya neden olan faktörleri söyleyebilir misiniz?
- Ø Bu öyküyü resimleyerek, bir kitap oluşturalım.

**‘Hiçbir zaman çıktığın kapıyı hızla çarpma, geri dönmek isteyebilirsin.’
Don Herold**

2.1.3. Öfke

Öfke, çocuğun isteklerinin engellenmesi veya anlaşılmadığını düşünmesi sonucu ortaya çıkan olumsuz tepkilerdir. Bebeklik çağında beslenme, temizlik, uyku gibi temel ihtiyaçlarının zamanında karşılanmaması bebekte ağlama çırpınma gibi öfke belirtilerine sebep olur.

Resim 10: Bebekler öfkelerini ağlayarak belli eder.

Anne babalar için en sıkıcı anlardan biri çocuğun başkalarının yanında öfkelerini çığlık atarak, bağıarak, oyuncaklarını fırlatarak gösterdikleri anlardır. Ara sıra yaşanan öfke nöbetleri, 1-4 yaş arası çocuklarda normaldir. Çocuk, zamanla kendini ifade etmeye başladığında davranışlarını da kontrol etmeye alışacaktır.

Çocuğun kendisine model aldığı yetişkinler olaylar karşısında öfkeli, yıkıcı, abartılı davranışlar sergilerse çoğu kez çocuklar da benzer davranışlar gösterirler.

Kişilik özelliklerine bağlı olarak bazı çocuklar olaylar karşısında daha çabuk hayal kırıklığı yaşarlar ve bunu olumsuz sözle ve davranışla ifade ederler.

Ailenin ekonomik yönden zayıf olması, alkolizm, bedensel engeller, fiziksel ve cinsel istismar ailesinden ve sevdiği arkadaşlarından uzaklaşmak, aile içindeki sürekli gerginlik ve baskılı bir ortam çocukta öfke nöbetlerini görülmesine neden olabilir.

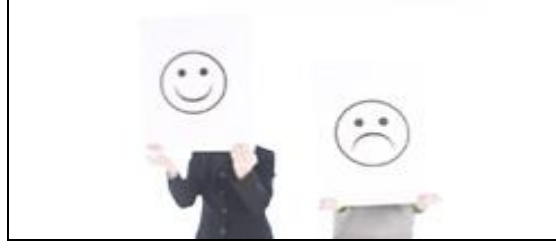
Çocuklarda görülen bu öfke nöbetlerinin görülmemesi için, onlardan gerçekçi olmayan beklentilerde bulunmaktan kaçınmak gerekir. Çocuk kontrolünü kaybedip çok öfkeli davrandığında görmezlikten gelerek uygun olmayan davranışı pekiştirmemiş oluruz. Ortamdan uzaklaşmak yapılabilecek en doğru davranışlardan biridir. Bu çocuğa kendisini kontrol etme fırsatı tanır. Anne-babalar çok sabırlı, tutarlı olmalı, baskılı, aşırı kuralcı olmamalıdır.

Hem çocuk hem anne-baba, öfkeye neden olan faktörler hakkında, sakinleştikten sonra konuşmalı, çocuğun temel ihtiyaçları, zamanında ve yeterli karşılanmalı, çocuk anlaşmazlıklarını öfkelenmeden çözdüğünde ödüllendirilmelidir.

**“Sevinçli anında kimseye vaatte bulunma, öfkeli anında kimseye cevap verme.”
Hz. Ömer**

Etkinlik 3

- Ø Öfkenin kontrolünü sağlayan kuralların yazılı olduğu bir afiş hazırlamak.
- Ø Öğretmen, öğrencilerden sınıfa resim kâğıdı, boya kalemleri getirmelerini ister.
- Ø Öğrenciler, bu kâğıtlar üzerine boya kalemleri ile çok öfkeli, öfkeli ve az öfkeli yüzler çizer.
- Ø Biraz öfkelenmek nasıl bir duygu?
- Ø Çok öfkelenmek nasıl bir duygu?
- Ø Öfkelendiğiniz zaman kendinize ve başkalarına nasıl davranırsınız? gibi konular hakkında konuşulur.
- Ø Öfkenin kontrolü için neler yapılabileceği ile ilgili değişik fikirler dinlenir.
- Ø Bu görüşlerden çıkan sonuçlarla öfke kuralları afişi öğrenciler tarafından hazırlanır ve duvara asılır.

Resim 11:Farklı duyguları gösteren resimler

2.1.4. İnatçılık

İnatçılık, çocuğun gelişiminin bazı dönemlerinde ortaya çıkan bir özelliktir. Kişinin belli ve kabul edilen bir neden olmadan bir olayda ya da harekette ısrar etmesine inat denir. Çocuk, kendi varlığının farkına vardığı dönemlerde, bunu çevresine kabul ettirmek için çevreden gelen uyarılara karşı direnir. **Bu** dönem yaklaşık 18 aylıktan başlayıp 4 yaşına kadar devam eder. Bu yaşlarda görülen inatçılık normal gelişim özelliği olarak kabul edilir. Çocukla ilgilenen yetişkinlerin de çocuğun gösterdiği inat davranışına inatla karşılık verip, çocuğun direnme gücünü kırmaya çalışmaları yanlıştır.

Bu tutum çocukta normal bir gelişimsel özellik olan inatçılığın kişilik özelliği olarak yerleşmesine neden olabilir.

İnatçı çocuk, saldırganlığını pasif direniş yoluyla ortaya koymuş çocuktur. İnatçı çocuğun genel tutumu olumsuz, gergin anne –çocuk ilişkisinin bir sonucudur. 0-2 yaş döneminde annenin tuvalet eğitimi ya da beslenme konusundaki ısrarcı davranışları çocuğu pasif direnmeye götürür. Anneyle çocuk arasındaki bu savaş giderek başka alanlara da sıçrayarak giderse inatçı bir kişilik ortaya çıkar.

Bazen de özellikle çalışan annelerin çocukları annelerinden ayrılmamak için ya da akşam eve geldiklerinde onların dikkatini çekmek için inatçılık yaparlar.

Kabul edilmesi gereken çok önemli noktalardan biri, çocuğun aile büyüğünden farklı duyup, farklı görüp, farklı algılayıp, farklı düşündüğüdür. Bu yüzden çocuğun yetişkinlerden farklı olan düşüncelerine saygı göstermeli gereksiz inat davranışları göstererek çocuğa yanlış model olunmamalıdır.

Resim 12: Çocuklar sevdikleri faaliyeti sürdürmede inat ederler.

Çocuklardan beklenen davranışlar açık ve anlaşılır şekilde anlatılmalıdır. “Alışveriş çıktığımızda benden çok şey istemen beni üzüyor, o zaman seninle gitmek istemiyorum. Bugün sadece senin için küçük bir şey alabilirim daha fazlası için lütfen inat etme” gibi.

İnat anında çocuğun dikkati başka yönlere çekilmeye çalışılmalıdır. Çocuğun istekleri, inatlaştığı zaman değil normal davranış gösterdiğinde yerine getirilmelidir.

Çocuğun her davranışına müdahale etmek, çok söylenmek, “Halası, teyzesi gibi inatçı.” diyerek etiketlemek, kardeşler arasında ayırım yapmak da inatçılığa yol açacağından bu tür davranışlardan uzak durmak gerekir.

Ekinlik 4

- Ø Öğrenciler, arasından altışar kişilik 2 grup oluşturulur.
- Ø Gruplar kendi aralarında inatçılığa neden olan faktörleri düşünerek bunlardan bazılarını bir kâğıda yazarlar.
- Ø Öğretmene ayrı ayrı yazdıkları bu kâğıtları gösterirler. Birbirlerinden farklı yazdıkları durumlar seçilerek bunları pantomimle karşı gruba anlatmaları istenir.
- Ø Karşı gruptaki kişiler pantomimle anlatılmak istenileni anlamaya çalışır ve söyler.
- Ø İnatçılık konusu ile ilgili hatırlatmalar yapılarak etkinlik tamamlanır.

“Öğüt vermek kolay, örnek olmak zordur.”

La Rochefaucauld

2.1.5. Saldırganlık

Çocuklukta sık görülen yaramazlıklar, geçimsizlikler ve kavgalar bir çocuğu saldırgan olarak tanımlamaz. Burada söz konusu olan, tutum ve davranışta süreklilik gösteren saldırganlıktır.

Saldırganlık, çocuğun olumsuz duygularını kontrol edemeyip, davranışa dönüştürmesi, kendisine ya da çevresine zarar vermesi olarak açıklanabilir. Aslında saldırganlık dürtüsü, insan doğasının bir özelliği olmasına rağmen, insan bu dürtüsünü denetlemeyi ve toplum tarafından kabul edilebilir etkinliklere yöneltmeyi öğrenir.

Saldırganlık, hayal kırıklığı, engelleme, baskılı tutum, tehdit ve öfke sonucu oluşur. Olumlu davranışları karşısında anne ve babalarından yeterli onay görmeyen çocuklar anne-babanın dikkatini çekmek için saldırgan davranışlara başvurabilir.

Bazı çocuklar kalıtımsal kişilik özelliklerinden dolayı saldırganlığa daha yatkındırlar.

Anne-baba problemlerini konuşarak halledemiyor, sürekli kavga ediyorsa, birbirlerine ve çocuklarına karşı saldırgan davranıyorlarsa, böyle bir ailede yetişen çocuğun saldırgan davranışlar göstermesi de doğaldır. Kendini anne-baba karşısında güçsüz bulan çocuk, tepkisini başkalarına yöneltir. Evde kardeşlerine, sokakta ve okulda arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar gösterir. Fiziksel cezalar çocuğun olumsuz duygularını denetim altına almayı öğrenmesine yardımcı olmaz; aksine öfkeli olduğunda, saldırgan olmayı öğretir. Çocuğun saldırgan davranışına karşılık yetişkinlerin de saldırgan davranış göstermesi durumu daha da kötüye götürür.

Erkeklerde saldırganlık problemi kızlara göre daha çok görülür. Bazı anne-babaların, çocuklarının erkek olmalarını bir üstünlük gibi göstermeye çalışması “Erkek adamsın, sana vurana sen de vur.”, “Senin elin armut mu topluyor.”, “yanıma sakın beni dövdüler diye gelme.” gibi kavgayı destekleyici sözleri çocuğu saldırganlığa yöneltir.

Saldırgan çocuk temelde güvensiz çocuktur. Sevilmediğini ve kabul görmediğini düşündüğü için dikkat çekmek ister ve çevresindekilere karşı hoşgörü göstermez. Aile ortamındaki dengesizlik olumsuz çevre koşulları ile birleştiğinde saldırgan çocukta suçta yönelme davranışları da görülebilir.

Günümüzde çocuk saldırganlığını arttıran önemli uyarılardan biri de televizyondur. Televizyonu bakıcı yerine koyup, çocuğu oyalama metodu olarak kullanmak, kontrolsüz bırakmak yanlıştır.

Çocukları karşılıksız sevmek, onlara bunu hissettirmek, temel ihtiyaçlarını yeterli ve zamanında karşılamak, sevgi ve güven duygusunu geliştirir. Böylelikle çocuk kendini kanıtlamak için farklı yollara başvurmaz.

Aile çocuğun saldırgan davranışlarını kontrol edebilmesinde doğru model olmalı, tutarlı davranışlar sergilemelidir. Çocuğun olumsuz davranışlarından ziyade olumlu davranışları ön plana çıkarılarak pekiştirilmelidir.

Çocuğun davranışları gereksiz yere engellenmemelidir. Örneğin; ev dağılacak diye oyuncakları ile oynatılmayan, yeni doğan kardeşini kucağına almak isteği engellenen çocukta saldırgan davranışlar görülebilir.

Çocuklara sık sık ceza vermek, onların isteklerini eleştirmek ve alay etmek “Ne biçim giyinmişsin, sen ne anlarsın.” gibi sözler söylemek çocuğun saldırgan davranışlar göstermesine neden olacağından bu tür davranışlardan uzak kalmak gerekir.

Çocuklar başka çocuklarla kıyaslanmamalı, başıboş bırakılmamalı, grup etkinliklerine yönlendirilip enerjisini olumlu yönde harcaması sağlanmalı, saldırgan davranışların sonuçları hakkında konuşulmalıdır.

Çocuk saldırganlaşıyor diye her isteği yapılmamalıdır. Kesinlikle saldırganlığa saldırganlıkla cevap vermemelidir.

Resim13: Çocuklara barış halinde mutlu yaşamayı öğretmeliyiz.

“Sevgiden acılar tatlılaşır; sevgi yüzünden bakırlar altın olur; sevgi yüzünden tortular durulur, arınır; sevgiden dertler şifa bulur; sevgi yüzünden padişah kul kesilir.”

Mevlana

Etkinlik 5

Kuklalar kullanarak saldırganlığın başkalarına hangi duygular yaşattığını fark edebilme.

- Ø Saldırganlığın ne olduğu ve insanlar arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği hakkında konuşulur.
- Ø Kuklalar kullanarak aşağıdaki örnekler canlandırılır.
- Ø Kukla karakterlerinden biri diğer kuklaya lakap takar ve onu bu lakapla çağırır. Diğer kukla bu lakaptan hoşlanmamaktadır ve üzülmemektedir.
- Ø Kukla karakterlerinden biri diğer kuklanın dış görünüşü ile alay eder ve ona sataşır.
- Ø Kukla karakterlerinden biri diğerinin oyuncağını kırar oyununu bozar ve bundan zevk alarak güler.

Sonra Őu sorular hakkında tartiŐılır.

- Ø Sizce birine karşı kötü davraniŐılarda bulunmak doğru mu ?
- Ø İnsanlar kendilerine lakap takılmasından hoŐlanırlar mı?
- Ø Saldıranlığa uğrayan kimse neler hisseder?

2.1.6. Utangaçlık

Utangaç çocuklar, dıŐarıdan bakıldığında yaramazlık yapmadıkları için uyumsuz olarak dŐnlmzler. Bu çocuklar etkinliklere katılmaz, sadece izlemeyi tercih eder. Genellikle tek baŐlarına oynarlar ve diğer insanların yanında fazla rahat değillerdir.

Utangaç çocuklar, öz güveni yeterince geliŐmemiŐ çocuklardır. Yanlış bir Şey yapmaktan ve söylemekten çekinirler. Yardım istemekten utandığı ya da kendini çok yalnız hissettiği için okulda başarısız olabilirler. Sakin ve çekingen olarak düŐünülen bu çocuğun uyumsuzluğu geç fark edilir.

Utangaçlığın en önemli nedenlerinden biri anne-babanın çocuğu sürekli kontrol altında tutması, en basit hatasında bile ayıplaması, aŐađılaması, cezalandırmasıdır. Yine anne-babanın Şiddetli kavgaları, çocuğun engellenmesi, sevgi ihtiyaının doyorulmaması da utangaçlığa sebep olabilir. Çocuğun model aldığı yetişkinlerin utangaç bir kiŐiliđe sahip olması da çocuğu etkiler.

Çocuklara sürekli “Akıllı çocukları herkes sever”, “Uslu ol herkes sana aferin desin”, “Sen diğer çocuklar gibi yaramaz olma.” telkinlerinde bulunmak çocuğun utangaç olmasına sebep olabilir.

“Sakin başkalarının yanına çok yaklaŐma, kimseyle konuşma.” gibi sözlerle çocuğa öz güvenini kazandıracak olan ortamları ve olayları engellemek de utangaçlığa sebep olabilir.

Utangaçlığı ortadan kaldıracak için; ocuk üzerinde fazla baskı yapmamak gerekir. Çocuğun yaptığı yanlış davranışlardan daha çok olumlu davranışlar görülmeli, bu davranışları pekiŐtirecek ödüller verilmelidir.

Çocuğun z güven duygusu, ihtiyaçları zamanında karşılanarak, tek başına yapacağı sorumluluklar verilerek sağlanmalı ve ocuk yavaŐ yavaŐ rahat davranmaya alıŐtırılmalıdır.

Çocuklar grup faaliyetlerine yönlendirilmeli ve aynı zamanda onları yalnız bırakmamalı ve destekleyici bir tutum içinde girilmelidir. ocukla etkin iletişim kurulmalıdır. Aile çocuklarına iyi örnek olmalıdır.

Utangaç ocuklara sık sık sevildikleri ve değerli oldukları hissettirilmelidir.

Etkinlik 6

Öğrencilerin her birine üstünde duygu kelimeleri olan bir kağıt dağıtılır. Bu duyguların karŐısına akıllarına gelen ilk kiŐiyi yazmaları istenir. (anne-baba, arkadaş, teyze, hala v.b. olabilir.) Yani eŐleŐtirme yaparlar. Kâğıt üzerinde bulunan duygular Şunlardır, istenirse bu duygular arttırılır.

- Ø Mutluluk
- Ø fke
- Ø znt
- Ø Korku
- Ø Kıskançlık

- Ø Utanç
- Ø Kaygı
- Ø Kızgınlık
- Ø Yalnızlık
- Ø Hayal Kırıklığı

Etkinlik sonunda, yakın çevrenizdeki kişilerin hangi duygusal tepkileri gösterdiklerini öğreneceksiniz.

Hayat Nedir Anne

Benim hiç sapanım olmadı anne
Ne kuşları vurdum, ne kimsenin camını kırdım
Çok uslu bir çocuk değildim ama
Seni hiç kırmadım
Ben hayatım boyunca bir tek kendimi vurdum
Suskun görünsem de fırtınalı ve mağrurdum anne
Bir mızrak gibi aynada hep dik durdum
Ben sana bir gün laf getirmedim
Leke sürmedim
Ama göğsümü çok hırpaladım
Kalbimi çok yordum
Ben hayatım boyunca bir tek kendimi sordum

(Yusuf HAYALOĞLU'nun "Hayat Nedir Anne" şiirinden)

2.1.7. Kıskançlık

Kıskançlık, temelde güvensizlikten kaynaklanan içgüdüsel bir duygudur. Çocuk zamanla bu duygusunu kontrol ederek dengeli yaşamayı öğrenir. Fakat bazı çocuklar sevdikleri kişilerin başkalarına ilgi göstermesinden rahatsız olurlar.

Kıskançlık, çocukların kendisi ve çevresindeki insanlarla olumlu ve dengeli ilişkiler kurmasına engel olan, çocuğu yaşanılması zor, mutsuz duruma düşüren bir durumdur.

Kıskançlığı çok yoğun yaşayan çocuklar, kendisine olan ilgi ve sevginin başkasına yönelmesi sonucunda kendini terkedilmiş, güvensiz hissederler. İstedığı ilgiyi elinden alan kişiye karşı öfke, nefret, öç alma duygularıyla dolar. İlgiyi yeniden üzerine çekmek için kurallara uymaz, söz dinlemez, okulunda başarısız olur. Tek isteği kaybettiği sevgiyi ve ilgiyi yeniden kazanmaktır.

Yeni bir kardeşin dünyaya gelmesi genellikle kıskançlık başlangıcı olabilir. O güne kadar tüm sevgi ve ilgiyi tek başına yaşarken yeni bir kardeş ona göre sevgiyi parçalamıştır. Yeni doğanın anneye bağımlı oluşu da kıskançlık duygusunu iyice arttırır.

Resim 14:Yeni bir kardeş fikrine çocuk alıştırmalıdır.

Kardeşini kıskanan çocukta, mızımızlanma, bebek gibi konuşma, meme emmek isteme, altını ıslatma gibi gerileme davranışları görülebilir. Yine çocuk sürekli “Uykum geldi”, “Karnım acıktı”, “Çişim var” gibi sözlerle anne-babayı rahatsız edip ilgiyi kendine çekmeye çalışır. Devamlı olarak huzursuzluk duyar ve çevresindekileri de huzursuz eder. Basit nedenlerle öfkelenir, eşyalarına zarar verir, nedensiz ağlar.

Anne- babanın kardeşler arasında karşılaştırmalar yapması da kıskançlığı pekiştirir. “ Kardeşin senden küçük olduğu halde her şeyi senden daha iyi yapıyor”., “Kardeşine bir kere söyleyince hemen anlıyor, sana defalarca söyledim hala anlamıyorsun” gibi sözler çocuğun kardeşine karşı olan kızgınlığını ve öfkesini artırır.

Çevredeki kişilerin de bilinçsizce yeni kardeşi olan çocuğa, “senin pabucun dama atıldı”, “Bak o küçük artık onu seveceğiz.”gibi sözleri kıskançlık duygusunu besler.

Resim 15: Çocuk kardeşini kıskandığı için zarar verebilir.

Kıskançlık, kardeşine ya da onun eşyalarına zarar verme şeklinde de görülebilir. Bu durumda çocuğun zorlanması, cezalandırılması işi daha kötüye götürür. Çocuk, büyüklerinin yanında yalancı sevgi gösterilerinde bulunsa bile, fırsatını bulduğunda kardeşini gizlice hırpalar, ağlatır.

Kıskançlık tepkileri, zamanında tanınıp değerlendirilmelidir. Çocuğun ihtiyacı olan sevgi ve ilgi zamanında ve yeterli verilmelidir. Anne-babalar, yeni bir çocuk doğacağı zaman diğer çocuğu buna alıştırmalıdır. Yeni kardeşin bakıma gereksinimi olduğu için anne-

babasının onunla da vakit geçirmesi gerektiği anlatılmalıdır. Yeni doğanın bakımında diğer çocuktan yardım da istenmemelidir. “Kardeşinin bezini getirir misin, kardeşini birlikte yıkarız.” gibi. Çocuğa ait olan eşyalar izinsiz olarak kimseye verilmemelidir. Bu durum çocukta mülkiyet duygusu için çok önemlidir.

Anne-babalar çocukları arasında kesinlikle kıyaslama yapmamalıdır. Her çocuğun farklı özellikleri olduğu unutulmadan o yönde gelişmelerine yardımcı olunmalıdır.

Çocuk bir okul öncesi eğitim kurumuna verilecekse bu doğumdan önce yapılmalı, onda evden uzaklaştırıldığı düşüncesi yaratmamalıdır. Yine yeni bir kardeşin doğumundan hemen sonra anneyi rahatlatmak için ilk çocuk anneanne, babaanne gibi bir yakına gönderilmemelidir.

Kıskançlığın şiddeti anne-baba tarafından fark edilip önlenemezse, bu çocuklar hayatlarının her aşamasında, kıskançlık duyguları ile yaşarlar. Okulda arkadaşlarını ve onların başarılarını kıskanırlar. Öğretmenlerinin gözüne girmek için yalan söyler, kıskandıkları arkadaşlarının üstüne suç atarlar.

Etkinlik 6

Yeni doğan kardeşini kıskanan çocuğa annesi dedi ki; “ Tatlım, sana ailemizle ilgili bir hikâye anlatmak istiyorum. Bu muğlar bizim ailemizi gösteriyor.”, “ Anne uzun bir mum çekip “ Bu benim mumum. Bu da senin için.” dedi. Anne bir kibrit alıp mumu yaktı ve “ Bu alev benim sevgimi gösteriyor.”dedi. Bu da baba mumu dedikten sonra anne mumundan ateşi alıp baba mumunu yaktı ve ekledi “Ben babanla evlendiğimde ona bütün sevgimi verdim ve hala bütün sevgim bende duruyor.”

- Ø Yukarıda yarım bırakılan öyküyü konuya uygun bir şekilde tamamlayınız.
- Ø İsteyen öğrenciler tamamladıkları öyküyü okur.
- Ø Okunanlar arasında hangisinin en uygun olduğu konuşulur.
- Ø Daha farklı fikirleri olanlarla da fikirleri paylaşılır.

2.2.Alışkanlık ve Eğitim Problemleri

2.2.1. Tikler

Tikler, beden kaslarında istek dışı ve belli aralıklarla ortaya çıkan kasılmalardır. En sık göz kırpmaya, kaş kaldırma, omuz ve baş oynatma, burun kıvrıma şeklinde görülür.

Tikler, erkek çocuklarda daha çok görülür. Tiklerin çoğu geçicidir. Çocukluk çağında başlayıp, ergenlik döneminde ortadan kalkarlar. Ancak yetişkinliğe kadar devam eden tikler de olabilir.

Çocukta birden fazla tik de görülebilir. Korku, tedirginlik, kaygı ve gerginlik tiklere neden olur. Genellikle tikleri olan çocuklar huzursuz, alıngan, hassas ve kaprislidirler. Çocuklar öfke ve saldırganlıklarını dışarı yansıtmadıklarında tiksel davranışlar geliştirirler.

Gergin, baskıcı, tedirgin ve kavgacı aile ortamında büyüyen çocukta tik görülebilir. Yüzüne tokat vurulan çocuklarda göz kırpmaya tiki gelişir.

Tiklerin oluşmasında bir başka etken de taklittir. Çocuklar yetişkinlerin davranışlarını taklit ederler ve sonra bunu alışkanlık haline getirirler.

Bazen de tiklere organik nedenler sebep olur. Örneğin; sürekli nezle olan bir çocuğun sürekli burnunu çekmesi ya da boğazını temizlemesi. Tiklere neden olan organik bozukluklar varsa, bu bozuklukların tedavisi hemen yapılmalıdır.

Tikler üzerinde duruldukça artış gösterir. Anne-babanın bu konuda bilinçli olmaları gerekir. Çocuğu sık sık uyarmak, ayıplamak, kızmak, yapmamaya zorlamak tikleri daha çok arttırır. Bu yüzden görmezlikten gelmeli, çocuğun dikkati başka bir yöne çekilmelidir. Onu meşgul olacağı başka bir alana yönlendirmelidir.

Anne-baba çocuklarına karşı anlayışlı, sabırlı, doğru model olmalı ve kesinlikle fiziksel cezadan uzak kalmalıdır. Probleme neden olan faktörler ortaya çıkarılmalı ve iyileştirici önlemler alınmalıdır.

Çocuklar alay edilmeye karşı da korunmalıdır. Alay edildikçe tiklerin görülme sıklığı artar. Eğitim ve doğrudan müdahale ile alaylar engellenebilir.

Tikleri sık görülen ve bu yüzden stres altında olan çocuklar mutlaka doktora götürülmelidir.

2.2.2. Parmak Emme

Bebekler anne karnından başlayarak parmak emme davranışını gösterirler. Yeni doğan bebekler genellikle bir yaşına kadar başparmaklarını emer ve bundan büyük bir haz duyarlar. Çünkü bu dönem oral dönem yani ağızdan zevk alma dönemidir.

Bebekler parmak emmeyi zamanla geliştirerek, ayak parmaklarını, oyuncaklarını, battaniyesini, eşyaları sık sık ağızlarına götürmeye başlarlar. Bu davranışlarının nedeni çevreyi tanıma ve keşfetme ihtiyacı olarak kabul edilir.

Resim 16: Parmak emme, keşfetme güdüsüyle ilk yıllarda çok görülür.

Parmak emme alışkanlığı yaşla beraber giderek azalır. Kimi çocuklarda 3-4 yaşında, kimilerinde ise ilkokula başlayıncaya kadar devam eder.

Birçok uzman, yeterli ilgi ve sevgi görmeyen, temel ihtiyaçları zamanında karşılanmayan, huzursuz bir aile ortamında büyümüş, güvensiz çocuklarda parmak emme davranışının sıklaştığını belirtir. İlk yıllar için normal kabul edilen bu davranış ileriki yaşlarda devam eder veya yeniden ortaya çıkarsa bir uyumsuzluk sorunu olarak kabul edilir.

Çocuklar kendi sorunları ile başa çıkmada yetişkinler kadar güçlü değildir. Korku, açlık, anneden ayrılma ya da uykuya dalma sırasında parmak emme, dudakları ile oynama veya dudak ısırma, koparma davranışları gösterebilirler. Örneğin; kreşe başlamış on bir aylık bir bebek anneden ayrı kalmanın verdiği korku ve endişe ile parmak emme davranışını sıklaştırabilir. İleriki yaşlarda parmak emme davranışı, boşanmalar, anne-babadan birinin ölümü, babanın ya da annenin uzun süre evden uzakta kalışı, kaygı, kıskançlık gibi nedenlerden kaynaklanabilir.

Resim 17: 0-1 yaş dönemi ağızdan zevk alma dönemidir.

Parmak emme davranışı gösteren çocukların anne-babaları çocuğun bu davranışı ile aşırı ilgilenmemelidirler. “Çek elini ağızdan yine mi elin ağızdan”, “Koca kız oldun hala elin ağızda dolaşıyorsun.” gibi aşağılayıcı, ikaz edici sözlerden kaçınmalıdır. Çünkü parmak emmeye ilginin arttığını gören çocuk bunu daha çok yapacaktır. Bazen de çocuk bu davranışı anne-babasını kızdırmak için kullanabilir.

Çocuğun ihtiyaçları zamanında ve yeterli karşılanmalı, sevgi ve ilgi gösterilerek güven duygusu geliştirilmelidir.

Çocuğu grup etkinliklerine yönlendirip, onun ilgi duyacağı bir etkinlikle meşgul olması sağlanmalıdır.

Çocuğu kesinlikle diğer çocuklarla karşılaştırmamalı, sabırlı olmalıdır. Önemli olan parmak emme davranışına neden olan faktörleri bulup ortaya çıkarmak ve ona göre davranmaktır. Problemleri ve gerginlikleri azalan sevildiğini hisseden çocukta güven duygusu geliştikçe, parmak emme davranışı ortadan kalkar.

**“Sevgi ektiğimiz yerde mutluluk büyür.”
Shakespeare**

2.2.3. Tırnak Yeme

Tırnak yeme davranışı, 4-5 yaşlarından itibaren görülmeye başlar. Nadiren daha küçük yaşlarda da görülebilir. Okul çağında tırnak yeme en yoğun şekilde görülür.

Resim18: Tırnak yeme nadiren 2-3 yaşlarında da görülebilir.

Tırnak yiyen çocuklar, genellikle güvensiz, ruhsal sıkıntılarını ve gerilim duygularını dışa vurmayan veya saldırganlık dürtülerini davranışa dönüştürmeyen çocuklardır. Tırnak yeme alışkanlığı olan bir çocuk, baskılı, otoriter, sık sık azarladığı, eleştirildiği, sevgi ve ilginin yetersiz olduğu, sıkıntı ve gerginlik dolu bir ailede büyümüş olabilir. Anne-baba-çocuk arasında sağlıklı iletişim kurulmadığı takdirde çocuk tırnak yeme davranışına sığınacaktır.

Aile içinde tırnak yiyen birinin örnek alınması da bu davranışa neden olur. Yine istek ve duygularını gösteremeyen çocuk, bunu yansıtmak amacıyla da tırnak yiyebilir. Bu, onun çevreye mesaj yollama şeklidir. Evdeki anlaşmazlıkların büyümesi, başarısızlık, engellenmeler, kendini yalnız hissetme gibi faktörler tırnak yemeyi artırır.

Tırnak yeme davranışı genelde aileler tarafından bir davranış bozukluğu olarak düşünülmez. Kendilerince değişik yöntemlerle bunu ortadan kaldırmaya çalışırlar. En yaygın uygulanan yöntem eline acı biber sürmek ya da eldiven giydirip bileğinden bağlamaktır. Bu yöntemler çocuğu sınırlayan, engelleyen, varolan öfke ve korkularını arttıran yöntemlerdir. “Elini çek çabuk ağzından”, “Ne biçim çocuksun yine mi tırnak yiyorsun”, “Uzat elini bakacağım” gibi uyarılarla çocuğa sürekli kızmak, onu eleştirmek bilinçsizce yapılan yanlış tutumlardır. Çocuk ailenin dikkatini çekmek, onları sinirlendirmek istediğinde de bu davranışını sıklaştıracaktır.

İlk zamanlar aile, tırnak yeme davranışını görmezlikten gelip çocuğun dikkatini başka yönlere çekmeye çalışmalıdır. Koleksiyonlar oluşturmak, zekâ geliştirici oyunlara yönlendirmek yararlıdır.

Tırnak yeme davranışına neden olan faktörler araştırılıp ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.

Alışkanlık problemlerinin çocuğun kontrolü dışında olduğu unutulmamalı, çocuk bu yüzden cezalandırılmamalıdır.

Tırnak yemenin hoş bir davranış olmadığı onu üzmecek bir şekilde açıkça anlatılmalıdır. Kız çocuklara değişik ojeler, manikür malzemeleri almak onların tırnak yeme alışkanlığını engelleyebilir.

Çocuğu kimseyle kıyaslamamalı, endişe, korku verecek televizyon programlarından uzak tutmalıdır. Anne-baba, sorunlarını konuşarak çözmeye çalışmalı, çocuğa yeterli sevgi, hoşgörü ve ilgi göstererek, onların güven duygusunu pekiştirmelidir.

2.2.4. Yalancılık

Yalan, insanların doğru olmadığını bildiği bir şeyi, aldatmak, örtbas etmek amacıyla söylemesidir. Yalan söylemek toplum tarafından ayıplanan bir davranıştır.

Altı yaşından küçük çocuklar, gerçekte hayali birbirinden ayırt edemedikleri için bu yaşa kadar söylenen yalanlar davranış bozukluğu olarak düşünülmez. Evde yalnız başına evcilik oynarken boş koltuklarda misafir varmış gibi onlarla konuşan, “Kiminle oynuyorsun” sorusuna “Arkadaşlarım var bak onlarla oynuyorum” diyen dört yaşındaki bir çocuk hayali oyunlar oynar ve hayali yalanlar söyler. Bu, onun gelişimsel özelliğidir. Okul öncesi dönemde gerçeklik ve kurgu arasında bir sınır yoktur. Bu yüzden çocuğun her söylediği yalan olarak değerlendirilmemelidir.

Resim 19: Okulöncesi dönemde çocuk, hayali oyunlar oynar, hayali yalanlar söyler.

Oyuncak bebeklerini kişileştirip, onlarla konuşan “Anne bak, bebekler bize misafirliğe geldi, hadi sen onlara pasta getir.” diyerek oynayan bir çocuğun davranışı sağlıklı bir davranıştır.

Çocukların konuşmalarında abartma ve hayal çoktur. Örneğin;” babam bize havuzlu bir aldı” diye övünen bir çocuğu dinleyen diğer çocuklardan biri “bizimde kocaman arabamız var “, öteki de “benim babam dünyanın en güçlü babasıdır,” diyebilir.

Çocukları yalana iten, çoğunlukla anne-babanın yanlış tutumlarıdır. Çocuk küçükte olsa, anne-babasının yalanlarına çok duyarlıdır. Kandırılmayı kolay affetmez. Örneğin; “hadi seni parka götürüyorum “ diye doktora götürülen bir çocuk anne-babasına çok kızar ve onlara olan güveni azalır.

“Hiçbir miras doğruluk kadar zengin değildir.”

Shakespeare

Anne-babayı örnek alan çocuğa, babasının telefonda konuşmak istemediği birine kendisi için “Evde yok” dedirtmesi ya da annesinin saçının şeklini hiç beğenmediği arkadaşına sürekli “Çok güzel olmuşsun, bu saç sana çok yakışmış” gören çocuğun yalanı normal bir davranış olarak benimsemesine neden olabilir.

Özellikle anne, çocuğunu kendi yalanlarına ortak ederek onda yalanın alışkanlık haline gelmesine neden olabilir. “Akşam babana güne gittiğimizi sakın söyleme, sorarsa hasta ziyaretine gittiğimizi söyleriz.” Gibi yalanlar zaman zaman durum çocuğun annesine karşı kullanabileceği bir koz haline de dönüşebilir.

Çocuklar aynı zamanda, cezadan ya da yapmaları gereken işlerden kaçmak için de yalan söyleyebilir. Hatalı davranışı yetişkinlerden gizlemek, kendisini suçsuz göstermek için gerçekleri bilerek çarpıtmak en sık rastlanan yalancılık türleridir.

Aşırı baskılı, anlayışsız bir ortamda büyüyen çocuk sonuçlarından korktuğu olaylar hakkında yalan söyleyebilir. Örneğin, okul dışında evden çıkmasına izin verilmeyen çocuk okul çıkışı tüm arkadaşları ile gittiği kısa bir geziyi “Dersimiz bugün uzun sürdü, öğretmen yazılıya çalıştırdı.” diyerek geçiştirmeye çalışabilir.

Beklenti düzeyi yüksek olan aileler de büyüyen çocukların da yalana çok sık başvurdukları görülmüştür.

Bazen zor ya da imkânsız isteklerden kurtulmak için de yalana başvurulabilir. “Çok fazla ödevim var seninle ilgilenemeyeceğim diyen bir çocuk, istemediği ve kendisi için zor olduğunu düşündüğü işten kurtulmuş olur.

Bazı çocuklar da o kadar çok yalan söyler ki bu yalanlarına kendisi de inanmaya başlar ve gerçekle yalanı birbirinden ayıramayacak duruma gelir. Ergenlik çağındaki bir genç, arkadaşlarına kendini kabul ettirmek, onların gözünden düşmemek için zaman zaman yalana başvurabilir.

Yalanı ortadan kaldırmak için anne-babaya çok önemli görevler düşmektedir. Öncelikle anne-baba yalan söylemeyerek çocuğa doğru model olmalıdırlar. Yalana tanık olan çocuk, doğruluk ve dürüstlikle tanışmakta zorluk çekecektir.

Anne-baba-çocuk arasında güvene dayalı, sıcak, hoşgörülü, dürüst ilişkiler kurulmalıdır. Çocuğu korkutarak, eleştirerek, utandırarak eğitmeyi düşünmekten kaçınılmalıdır.

Çocuğun yanlış bir şey yaptığından emin olan anne-baba bunu doğrudan söylemelidir. Onun itiraf etmesi için zorlanması yalana neden olabilir. “Doğru söylersen bak hiçbir şey söylemeyeceğim.” dedikten sonra “Biliyordum zaten böyle olduğunu.” diyerek çocuğu cezalandırmak oldukça yanlıştır. Cezalandırmak özellikle de bedensel ceza uygulamak yalanı ortadan kaldırmak için etkili olmaz, daha çok anne-baba çocuk-arasındaki ilişkiyi zedeler.

Çocuğu yalana sürükleyen nedenler araştırılarak buna uygun çözüm yolları oluşturmak gerekir. Örneğin, arkadaşları ile pikniğe gitmek istemeyen bir çocuğa, özür bulması için yardımcı olmak yerine, gitmek istememesinin nedenlerini araştırıp, çocuğun duygularına önem veren bir çözüm yolu bulmaya çalışılmalıdır.

Anne-baba ve eğitimciler çocukla ilgili beklentilerinde gerçekçi olmalıdırlar. Çocukları diğer çocuklarla kıyaslamamalıdırlar.

Ailesi ve çevresi ile ilişkileri zayıf olan çocuklar yalana daha sık başvururlar. “Nasıl olsa ben kimsenin umurunda değilim, ne yapsam da yaranamıyorum.” şeklinde düşünen bir çocuk söylediği yalanlarla kendini kabul ettirmek ister. Bu durumun yaşanmaması için, çocuklara koşulsuz sevgi verilmeli, değerli oldukları hissettirilmeli ve onlarla iletişim hayatın hiçbir aşamasında koparılmamalıdır.

“Daima doğru söyleyin ki, söylediklerinizi hatırlamak zorunda kalmayın.”

T.L.Osborn

Etkinlik 7

- Ø Yalan ile ilgili bir drama etkinliği hazırlayınız.
- Ø Kendi aranızda beş kişilik gruplar oluşturunuz.
- Ø Gazete, dergi, internet ve kaynak kitaplardan faydalanınız.
- Ø Çevrenizdeki örneklerin nedenlerini araştırınız.
- Ø Etkinliğin sonunda, arkadaşlarınızla sonuçları tartışınız.

2.2.5. Altını İslatma (Enüresis)

Tuvalet eğitimi kasların olgunlaşmasına paralel olarak iki yaşından itibaren kazanılmaya başlar. Ancak çocuk 4–5 yaşına gelinceye kadar, ara sıra gündüzleri, daha sık olarak da geceleri alını ıslatır. İlkokul çağındaki çocukların yaklaşık yüzde 10-15’inde altını ıslatma problemi görülür. Yaş ilerledikçe bu oran düşer. Ergenlik çağında yüzde ikiye kadar düşer. Erkek çocuklarda yatağı ıslatma oranı kızlara göre daha yüksektir.

Sosyo-ekonomik seviyesi düşük, duygusal yıkıma uğramış, baskılı ailelerde büyüyen çocuklarda gece altını ıslatma daha çok görülür. Zekâ geriliğinde tuvalet kontrol alışkanlığı geç sağlanacağından, altını ıslatma uzun sürebilir.

Altını ıslatma probleminde kalıtımın önemli bir yeri vardır. Yapılan araştırmalar, yatağını ıslatan çocukların aileleri ve akrabalarının yarıya yakın bir bölümünde çocukluk yaşlarında altını ıslatma probleminin olduğunu göstermiştir.

Yine altını ıslatma probleminde bedensel hastalıkların da etkisi vardır. Böbrekte ve boşaltım sistemlerinde var olan bozukluklar ve idrar yollarındaki hastalıklar alt ıslatmalara neden olabilir.

Uykusu çok derin çocuklarda, gece altını ıslatma görülebilir. Çocuğun bu özelliği sonucu, derin uykuda idrar torbasının büzücü kasları gevşemekte ya da içten gelen idrar uyarılması, çocuğu uyandırmaya yetmemektedir.

Ruhsal nedenler, alt ıslatmanın en önemli nedenleridir. Yapısal yatkınlığı, uyku derinliği gösteren çocuklarda ruhsal etkenler kolayca alt ıslatmaya neden olur. Altını ıslatma tek başına uyumsuzluğun kanıtı değildir. Bu çocuklar arasında tırnak yeme, yalan söyleme, tikler gibi pek çok uyumsuzluğu bir arada yaşayan olduğu gibi, çok uyumlu olanlar da

vardır. Bu nedenle gece altını ıslatan çocuğun, önce bedensel nedenlerini inceleyip, daha sonra da psikologa götürülmesi doğru olur.

Erken ve baskılı tuvalet eğitimi, anne ve çocuk arasındaki gergin ilişkiler, ailede ölüm, kardeş kıskançlığı, boşanma, evden ayrılma gibi olaylar da alt ıslatmanın önemli nedenleridir. Korkulardan, örseleyici yaşantılardan ve ameliyatlardan sonra da alt ıslatma görülebilir. İlkokula yeni başlayan bir çocuk biraz da çevrenin “Öğretmen sana kızar, hiç konuşma.” gibi uyarıları sonucu korkusundan altına kaçırabilir. Ya da sınavlar öncesi aşırı heyecan yüzünden altını ıslatabilir. Yaşanan olağan dışı olaylar, doğal afetler (eve hırsız girmesi, deprem, yangın vb.) sonucunda da çocuklarda alt ıslatma sıklıkla görülebilir.

15 yaşına gelmiş ara sıra hala gece altını ıslatma görülen bir çocuğun duygusal olarak yaşadıkları da kolay değildir. Çocukta, sıklılganlık, kendine güvensizlik, içe dönüklük, korkaklık ve kaygı hissi, kıskançlık, öfke nöbetleri, sorumluluk alamama gibi davranış bozuklukları gözlenebilir. Sırf bu yüzden çocuk arkadaşının evinde yatılı kalmaya korkup, farklı bahaneler üretebilir ya da şehir dışına düzenlenen okul gezilerine katılmak istemez.

Döverek cezalandırılan çocuklarda da alt ıslatma görülebilir. Altını ıslatma, çoğunlukla çocuğun uykuya daldığı ilk saatlerde görülür. Çünkü bu saatler uykunun en derin olduğu saatlerdir.

Her gece altını ıslatma, hem de bazı geceler birden fazla bu durumun yaşanması çocuk ile anne arasındaki ilişkiyi bozabilir.”Ne biçim çocuksun, bıktım artık senin ıslattıklarını yıkamaktan, biliyorum bana eziyet olsun diye yapıyorsun “ şeklinde sürekli kızan, aşağılayan, sinirli bir annenin karşısında çocuğun da çok olumlu davranışlar göstermesi kolay değildir. Gerçekten de annenin yaşadıkları kolay değildir. Ancak bu tür söylenmeler davranışı çözmek yerine durumu iyice zorlaştırır.

Bizim toplumumuzda altını ıslatan çocuğu hemen doktora götürmek alışkanlığı pek yoktur. Bununla ilgili, “Çocuğu doktora götürürsem erkeklığı gider, verdikleri ilaçlar kısırlığa neden oluyor.” gibi pek çok yanlış ve batıl inançlar vardır. Yine altını ıslatmanın erkeklerde sünnet olunca, kızlarda regl olunca son bulacağı düşüncesi doğru değildir.

Gece boyunca ıslak kalan çocuk böbreklerini üşütebilir. Mikropların ve bakterilerin üremesine idrar yollarının iltihaplanmasına yol açabilir. Çocuk kendini mutsuz ve güvensiz hissedebilir. Oysa altını ıslatma tedavi edilebilen bir problemdir, çocuğun kaderi değildir.

Altını ıslatan bir çocuğun en büyük isteği yetişkinlerin bu konuda anlayışlı ve sabırlı olmasıdır. Bu durumun çocuğu üzdüğü, utandırdığı bilinmelidir. Bazı çocuklar altını ıslatmamak için geceleri saatlerce uyumaz.

Çocuğa fiziksel bir ceza kesinlikle verilmemelidir. Her çocuğun farklı özellikleri olduğu unutulmamalı, çocuk kimseyle kıyaslanmamalıdır.

Çocukla bu problemini ortadan kaldırmak için, iş birliği yapılmalı, bu rahatsızlığın nedenleri ve tedavi yolları ile ilgili konuşulmalıdır.

Yeterli sevgi ve ilgi göstererek, ihtiyaçları zamanında karşılanarak çocuğa güven duygusu kazandırılmalıdır.

Tuvalet eğitimine çok erken başlanmamalı, anne bu konuda aşırı titiz ve aşırı baskıcı katı bir tutum içinde olmamalıdır.

Çocuğun yatağı, çarşafı ve çamaşırları temiz olmalı, “Nasıl olsa bu gece de yatağını ıslatır” düşüncesiyle, altına naylon sermekten, bezlemekten vazgeçilmelidir.

Çocuğu, “Bak bir daha yatağını ıslatırsan pipini keserim.”ya da “Böyle devam edersen seni bırakıp gideceğim” gibi sözlerle korkutmak, tehdit etmek, problemi çözmeyeceği gibi çocukta panik, endişe v.b. olumsuzluklara neden olur.

İdrar kesesinin kapasitesinin artırılması için, çocuğa çiş geldiği zaman bir süre tutması öğretilir.

Çocukla birlikte ıslak ve kuru kalktığı günleri işaretleyebilmesi için bir çizelge hazırlanır. Çocuk, her gün uyanınca durumuna göre işaret koyar ve sorumluluk kazanır. Sonunda istenilen duruma gelince, ödüllendirme yöntemi de kullanılabilir.

Çocuk uzman birinden yardım almalı ve bu yardım düzenli olmalıdır. Bazı durumlarda doktor kontrolünde ilaç kullanımı da olabilir.

2.2.6. Dışkı Kaçırma (Enkopresis)

Çocuğun kakasını tutma ve bırakma fonksiyonunu kontrol edebileceği yaşa gelmiş olmasına rağmen tutamamasına dışkı kaçırma adı verilir. 3–4 yaşından sonra, çocuğun dışkısını tutamaması normal bir durum değildir. Bu durum alt ıslatmaya göre daha az görülür. Erkek çocuklarda daha sık rastlanır.

Alt ıslatmaya göre dışkı kaçırma daha ağır bir ruhsal bozukluk olduğunun göstergesidir. Alt ıslatmada olduğu gibi, yanlış tuvalet eğitimi nedeniyle baştan beri dışkı tutamama davranışı ile dışkılama düzene girdikten sonra bozulmuş bir dışkılama davranışı da görülebilir. Annenin erken tuvalet eğitimine başlaması, aşırı titiz, katı ve cezalandırıcı olması çocuğun dışkısını tutma ya da kontrol edememe davranışları geliştirmesine neden olabilir.

Yeni bir kardeşin olması, korkutucu olaylar, hastaneye yatış, yeni bir çevre, anaokuluna gidiş gibi çocuğu tedirgin edici olaylar, çocukta gerilemeye neden olur. O güne kadar kazanılmış olumlu davranışların bozulmasına da yol açabilir. Dışkı tutama, da bunlardan biridir.

Annesiyle gergin ilişki yaşayan çocuk dışkılama davranışı ile hem annesinin ilgisini çekmekte, hem de ona başkaldırmaktadır. Aşırı titiz bir anneyi, dışkısını kaçırmanın bir çocuk kadar sinirlendiren ne olabilir ki? Çocuk böylelikle bir bakıma annesinden öğ almış olur. Fakat bu durumun devamı anne-çocuk ilişkisini daha çok bozar. Cezalar, “Bir daha görürsem poponu kibritle yakarım.” gibi korkutmalar, dayaklar birbirini izler. Bu savaştan anne yenik çıkar. Çocuk bu davranışı sıklaştırır, sadece oyuna daldığında değil, evde bile otururken tuvalete yetişemediğini söyleyerek anneyi iyice çileden çıkarır.

Dışkı kaçırmanın sadece evde sorun olması çocuk ile anne arasındaki ilişkinin bozuk oluşunun ipucudur. Bu çocukların genellikle çevreye ve okula uyumları yetersiz, arkadaş ilişkileri bozuktur. Bağımlı ve güvensizdirler. Anne-babanın çocuğa bebek muamelesi yapmaları sonucunda bebeksi tavırlar da gösterebilirler.

Dışkı kaçırmanın ortadan kaldırılması için öncelikle buna neden olan faktörler bulunmalı ve buna uygun çözüm yollarına gidilmelidir. Dışkısını tutamayan çocuklar üzerindeki gereksiz baskının kaldırılması, annenin aşırı titiz davranışlardan vazgeçmesi gerekir. Çocukla olumlu bir ilişki sağlandıktan sonra problemin çözümü kolaylaşır.

Çocuğa aradığı, sevgi ve ilgiyi yeterli ve zamanında vermek çok önemlidir. Baskılı, otoriter, aşağılayıcı, kavgalı, tedirgin edici aile ortamından uzaklaşıp, çocuğu dinleyen, ona değer veren onunla nitelikli zaman geçiren, sevginin hissedildiği sıcak bir ortamın oluşmasına özen göstermelidir. Çocuk sevildiğini bilmelidir.

Çocuğu kimseyle kıyaslamalıdır. Belirli aralıklarla tuvalete götürmeli, tuvaletin temiz olmasına da önem verilmelidir. Çocuk dirense de anne soğukkanlı ve sabırlı olmalı, tutarlı

davranmalıdır. Örneğin, çocuk tuvalete gitmeyi reddediyorsa, parka gitmek, televizyon seyretmek gibi sevdiği faaliyetleri yapamayacağı söylenerek ikna edilmeye çalışılır.

Problem hala devam ediyorsa mutlaka bir uzmandan yardım alınmalıdır. Anne-baba da bu yardımdan faydalanmalıdır.

Resim 20:Aile içi sevgi ve dayanışma problemlerin çözümünde etkilidir.

2.3. Suça Dönüşebilen Problemler

2.3.1. Hırsızlık

Çocukların, ilkokula başlayana kadar başkalarına ait olan eşyaları izinsiz alması hırsızlık olarak kabul edilmez. Çünkü mülkiyet kavramı gerçek anlamı ile ancak 7–8 yaşından sonra gelişir.

Okul öncesi dönemde çocuk, sevdiği bir oyuncuğun kendisine ait olup olmadığını düşünmediği gibi, oyuncuğun değeri hakkında da bir fikri yoktur. Çoğu zaman kendisindeki oyuncuğu bırakıp, başkasının elindeki oyuncuğu ister, aldıktan sonra da geri vermek istemez. Bazen de annesine, babasına ya da evdeki başka birine ait saat, makyaj malzemesi, toka, takı gibi eşyaları alır ve saklar.

Birkaç kardeşi olan veya dede, nine, hala gibi yakınlarla birlikte yaşanan ailelerde çocuk paylaşma davranışını çok çabuk öğrenir.”Kekini kardeşinle paylaş, elindeki şekerin birine de ablana ver” gibi uyarılarla çocuk kendisinde olanları paylaşmayı öğrenir. Başkalarına ait olanların da paylaşılabilirliğini düşünür. Yine kalabalık ve sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerde kardeşlerin eşyalarının ortak kullanılması çocuktaki mülkiyet, sahip olma duygularının yerleşmesini zorlaştırır. Yatılı okullar, çocuk yuvaları gibi kurumlarda bulunan çocuklarda da bu duygunun kazanılması zor olmaktadır.

Hırsızlığın nedenleri arasında, yukarıda belirtilen mülkiyet duygusunun gelişmemesi, yetersizlik ve değersizlik duygusu ve başkalarını kıskanma yer almaktadır.

Kendisine ait olmayan bir şeyi izinsiz alan sekiz yaşındaki bir çocuk, genellikle yaşlılarından daha az popüler bir çocuktur. Bu davranışı da duygusal boşluğu, doyumsuzluğu doldurmak için yapmış olabilir. Ya da sevilen bir çocuğun eşyasını izinsiz alarak ona zarar vermek, onu üzme istemiş olabilir.

Ergenlik çağının başları (12–13 yaşlarında) çocuğun her yönden değişim yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuk kendini kanıtlamak, kabul ettirmek için hırsızlık yapabilir. Yaşlılarının ve belki de çetelerin baskısı ile hırsızlığa yönelebilir. Bunu yaparak cesaretini de gösterir. Yine bu dönemde beğenilmek, güzel görünmek, ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli paraya sahip olmayan çocuk, hırsızlık yolu ile bunu gerçekleştirmek isteyebilir.

Bazı durumlarda çocuk, yetişkinlerin ilgisini çekmek için “Ben de varım.” diyerek kendini göstermek için hırsızlığa başvurabilir. Anne-baba yoksunluğu, sevgi yetersizliği, hırsızlığa neden olabilir.

Çocuk başka bir konuya öfkelenmiştir, öç alma, ödeşme ya da otoriteye tavır alma şeklini hırsızlık yaparak gösterebilir.

Çocuğun model aldığı kişiler hırsızlık yapıyor ya da bu konuda olumsuz bir tutum içinde olmuyor, olayları görmezlikten geliyorsa hırsızlık görülme olasılığı daha yüksek olur. Örneğin çocuk ilkökul döneminde arkadaşının silgisini çok beğenmiş ve eve getirmiştir. Anne bunu görmezlikten geldiğinde ya da “Zaten o çocuk zengin iyi yapmışın, boşver annesi bir tane daha alsın.” dediğinde çocuk bu davranışı normal kabul eder ve başka bir sefere sınıftan kalem getirir, başka bir gün para, spor malzemesi gibi eşyalarla bu işi alışkanlık haline getirir.

Anne-baba çocuğunun başka birine ait bir şeyi aldığını öğrenince “Bunu nasıl yaparsın, hiçbir şey öğretilmedim mi sana, şimdi bir duyan olsa ne yaparız” gibi sözlerle üzüntülerini belli eder, kendilerini küçük düşürülmüş hisseder. Kendi içlerinde de çocuklarına iyi ahlaklı olmayı öğretmedikleri için kaygı ve üzüntü yaşar.

Başlangıçta çocukla sakin bir şekilde konuşmak zor olabilir. Yinede anne-baba her zamanki gibi soğukkanlı ve sabırlı davranmaya özen göstermeli, bu tip problemlerin çözümünün zaman alacağını unutmamalıdır.

Öncelikle probleme neden olan faktörler araştırılmalı, çocukla bu konuda açık konuşulmalıdır. Kesinlikle çocuğu “Hırsız, sana artık güvenim kalmadı, sen artık başladın mı her zaman yaparsın.” gibi damgalayıcı, suçlayıcı ifadelerden uzak kalmalıdır. Çocuğun değer verdiği kişiler hakkında “Senin o bir işe yaramayan arkadaşların gibi oldun işte, sen onlarla arkadaşlığa devam edersen bir gün hep birlikte hapisanede olacaksınız.” şeklinde çocuğu daha çok sınırlendirecek ve aileden uzaklaşıp akran grubuna yaklaştıracak yaklaşımlardan kaçınılmalıdır.

Çocuğun başkasına ait bir şeyi izinsiz aldığını öğrenince, onun bu davranışının yanlış bir şey olduğunu anlamasını sağlamak için, basit açıklamalar, örnekler vermeli, çocuğu utandırmaktan, onunla alay etmekten kaçınılmalıdır.

Çocuğa her konuda olduğu gibi bu konuda da doğru örnek olunmalıdır. Örneğin tatil dönüşü otelde ne kadar havlu, şampuan vb. eşya varsa hepsini toplayıp getiren bir babaya çocuğun “Baba bunlar bizim mi?” sorusuna “Aman o kadar para veriyoruz bizim tabi.” diye cevap vermek ya da gün bitiminde şezlongda unutulmuş havluyu “Git oğlum şunu getir kullanırız, bak güzelmiş.” şeklindeki hırsızlığa yönelik davranışları çok kötü örneklerdir.

Çocuğa ceza, özellikle de bedensel ceza uygulamak durumu iyileştirmek yerine daha kötü hale getirir. Bu yüzden çocuğun cezalandırılması yerine onun probleminin çözümünde yanında olduğunu hissettirerek, destekleyici bir yaklaşımla iyileştirmeye çalışmak gerekir.

Başkasına ait bir şeyi aldığı anlaşılan çocuk, başkalarının yanında bunu itiraf etmesi için zorlanmamalı ya da aldığı geri vermeleri istenmemelidir. Bu durum çocukta utanç ve kızgınlık duygularına neden olur.

Çocuğun temel ihtiyaçları zamanında karşılanmalı, belli miktarlarda harçlıklar verilmeli, kimseyle kıyaslama yapılmamalıdır. Anne-baba çocuğuna zaman ayırmalı, arkadaşlarını tanımalı, iletişimi hiçbir zaman bozmamalıdır. Çocuğun güven duygusu, sevgi sözleri ve davranışları ile onaylanarak geliştirilmelidir.

Hırsızlık davranışı sık görülmeye başlandığında mutlaka bir uzmana danışarak, bu olumsuz davranış altında yatan nedenlerin ortaya çıkarılması sağlanmalıdır.

2.3.2. Evden ve Okuldan Kaçma

Çocuklar bazen macera yaşamak, bazen de kendini kanıtlamak gibi farklı nedenlerle izinsiz olarak evden veya okuldan uzaklaşıp, kaçabilirler.

Evden okuldan kaçma filmlerde, kitaplarda günlük konuşmalarda anlatılırken sanki daha rahat bir hayata kavuşulacağı düşüncesi öne çıkar.

İlk zamanlar güzel bir havada arkadaşları ile okula gitmeyip, dolaşmaya çıkan bir çocuk fark edilmez ve uyarılmazsa hoşuna giden bu durumu devam ettirmek isteyebilir.

Aslında gerek evden kaçmalar, gerekse okuldan kaçmalarda, çocuk yeni bir duruma koşmamakta, tam tersine var olan problemlerinden kaçmaktadır.

Ergenlik çağındaki çocuklar, evde ve okulda gördükleri baskı, şiddet, aşağılayıcı davranışlar, taciz, huzursuzluk ve başarısızlıklardan kurtulmak amacı ile kaçarlar. Kendini kabul ettirme çabasındaki gence karşı yetişkinlerin tutum ve davranışlarının önemi büyüktür. Sevilmediğini, değer verilmediğini düşünen çocuk bunları bulabileceğini düşündüğü ortama gider.

Yine aile yaşantısındaki düzensizlikler, kardeşler arasında belirgin bir ayrımcılığın yapılması, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması da çocuğu dış çevreye yönlendirir.

Kaçan çocuklar, uyuşturucu, alkol, fuhuş, açlık, hırsızlık, şiddet dolu bir hayata adım atmaktadırlar. Çünkü çocuk savunmasız ve çaresizdir. Sokaklarda da çocuğun bu zayıflığından faydalanacak çok kişi vardır.

Ülkemizde çok acıdır ki evden kaçma yaşı 12-13 yaşa kadar arasına düşmüştür. Bilinçsiz yapılan evliliklerin sonucunda çiftlerin birbirleri ile problemleri, alkol, kumar, ekonomik sıkıntılar, çok çocuk, ilgisizlik gibi nedenler çocuğun bu problemler içinde boğulmasına neden olur ve çocuk kaçarak bunlardan kurtulacağını düşünür. Böyle yaparak ailesini de cezalandırmak, dikkatlerini çekmek ister,

Evden ya da okuldan kaçan çocuk çok fazla arkadaşı olmayan, destek ve ilgi görmeyen yalnız çocuklardır. “Zaten kimsenin umurunda değilim, beni kimse sevmiyor.” gibi düşünceleri de olabilir.

Kalabalık sınıflar, okul yönetiminin baskıcı tutumu, öğretmenin anlayışsız ve zorlayıcı olması, okul için istenen malzemelerin ya da paranın aile tarafından karşılanmaması, programın çok yoğun olması ve okulun fiziksel koşullarının kötü olması çocuğu okuldan kaçmaya itebilir. Okuldaki arkadaş grubunun da kaçmayı desteklemesi sonucu kaçma gerçekleşir.

Eğer çocuk ailesi ile çatışmalarında kaçma fikrinden bahsediyorsa, onunla mutlaka konuşmak gerekir. Çocuğa yaşadığı problemler hakkında sorular sorarak onu bu düşüncelerden kurtarmak gerekir. Çocuğun evde veya okulda karşılaştığı baskılar, onu mutsuz eden veya korkutan olaylar tespit edilip, çözüm yolları aranmalıdır.

Çocuğa aşırı baskılı, yasak dolu, şiddet dolu bir hayat yerine demokratik, tutarlı, hoşgörülü, dinleyen, değer veren sevgi ve güven dolu bir hayat verilmelidir. Tabi ki çocuğun her dediği yapılacak, değildir. Ancak çocuğa bir konuda yasak konuluyorsa nedenleri anlatılmalı, kurallar hazırlanırken onun da fikri alınmalı “Sen ne anlarsın, senden mi öğreneceğiz.” gibi yıkıcı eleştirilerden uzak kalmalıdır.

Okullarda da ders saatleri dışında çocukların farklı gelişimsel özelliklerini destekleyecek, faaliyetlere yer vererek çocuğun okula ilgisi artırılmalı, okul zevkli hale dönüştürülmelidir. Çocuk arkadaşlarının yanında azarlanmamalı, küçük düşürücü hareketlerden uzak kalmalıdır.

Evden ve okuldan kaçma davranışını tekrarlayan çocuklar için mutlaka bir uzmandan yardım istenmeli, ailenin iletişim kanalları açılmalıdır. Unutulmaması gereken şey kaçma davranışı genellikle bir yardım çağrısıdır, umutsuzluk ve mutsuzluk içindeki çocuk bu yolu kurtuluş olarak görür.

2.4. Cinsel Problemler

Diğer gelişimler gibi cinsel gelişim de sağlıklı ve sürekli devam eden bir gelişimdir. Çocuk, vücudunda meydana gelen değişiklikleri merak eder ve keşfetmeye çalışır. 3-4 yaşları cinsellikle ilgili soruların başladığı dönemdir. Çocuk nasıl dünyaya geldiğini, farklı cinsteki kardeşinin cinsel organının neden farklı olduğunu, erkeklerin neden ayakta, kızların ise oturarak çiş yaptığını sorar. Burada anne-babanın tutumları, çocuğun sorusuna cevap verme şekli çok önemlidir. Çocuğa kızarak, öfkelenerek cevap vermek çok yanlıştır. Bu tutum çocuklarda cinsel problemlere neden olabilmektedir.

Çocukta sağlıklı bir cinsel gelişimin sağlanabilmesi için, çocuğun sorduğu sorulara anlaşılır ve doğru cevap vermek, cinselliğin kötü bir şey olmadığını anlatmak gerekir. Zaten çocuk ilkokula başladığı dönemde cinselliğe olan merakı azalacak, ilgi alanına farklı konular girecektir. Cinsellikle ilgili soru soran çocuğu yetiştiren dikkatle dinlemeli ve ne sorduğunu tam olarak anladıktan sonra yanıtlamalıdır. Fazla ya da eksik bilgi ya da geçiştirme davranışı çocuğun ilgisini canlı tutacak, onu başka kaynaklardan bilgi edinmeye itecektir. Yetişkinine duyduğu güven duygusu da sarsılacaktır.

2.4.1. Mastürbasyon

Bebeklik ve erken çocukluk çağlarında özellikle uykuya dalma ya da uyanma sırasında çocuğun cinsel organı ile oynayarak doyuma ulaşmasına “mastürbasyon” denir. Çocuk banyo ve tuvaletten sonra temizlenme sırasında cinsel organına olan temastan haz duyar ve bu hazzı yeniden yaşamak için mastürbasyona başvurabilir.

Mastürbasyonun arada bir görülmesi, bir problem değildir. Aşırı olması ve süreklilik kazanması çocuğun önemli ruhsal gerilimlerin veya doyum ihtiyacının belirtisi kabul edilir.

Bazı çocuklar yere uzanıp ileri geri sürtünerek ya da büyük bir dolgu oyuncağının üzerine oturup sürtünerek, kendini uyarır. Nefes nefese kalır, terler ve cinsel doyum elde eder. Bu durumu gören anne panik içinde, çocuğa sert tepkiler gösterir. Gösterilen tepkilerin

anneninin bilinçli olmasıyla da çok önemli ilişkisi vardır. Anne kulaktan duyma bilgilerle çocuğunun ileride cinsellik meraklısı biri olacağından korkar. Çocuğu azarlar, döver, korkutur. Böylelikle çözeceğini düşündüğü problemi, çocuk gizli gizli yapmasına neden olarak artırır.

Yeni bir kardeşin doğumu ve ilgi azlığı gibi nedenlerde çocukta kendi kendini uyararak doyum sağlamaya çalışır. Kimi zaman da kaşıntıya yol açan genital rahatsızlıklar, çocuğun bu uyarıdan hoşlanıp devam etmesine neden olur. Çok sıkı pantolonlar da sürtünmeye neden olacağından mastürbasyon başlangıcı olabilir.

Mastürbasyonun bir davranış bozukluğu olmaması için çocuğa cinsel eğitim doğru verilmeli, “Pipinle oynarsan düşer ya da çocuğun olmaz. “Gibi yanlış bilgilerle çocuk korkutulmamalıdır.

Bebeklik ve çocukluk döneminde çocuk yalnız bırakılmamalıdır. (Özellikle uykuya dalarken ve uyanınca). Çocuk uykuya dalıncaya kadar yanında kalıp, yanında kitap okumak yararlı olacaktır. Uykuya geçiş esnasında ellerin yorganın üzerinde kalmasına dikkat edilmelidir. Yine çocuk tek başına televizyon izlerken, oyun oynarken ara sıra kontrol edilmeli, böyle bir davranış görülürse çok fazla tepki göstermeden dikkati başka bir yöne çekilmelidir.

Çocuğun temizliğine, sağlık problemleri olup olmadığına dikkat etmek gerekir. Çocuğun sağlık problemi varsa mutlaka tedavi edilmelidir.

Çocuğa bu davranışından dolayı, kendini suçlu hissettirecek baskılar uygulanmamalıdır. Bu, çocukta değersizlik ve nefret duyguları oluşturur.

Özetle söylemek gerekirse çocukta ara sıra görülen mastürbasyon davranış bozukluğu değildir. Ancak aşırı görülmeye başlamışsa, bu durumu görmezlikten gelmek de yanlıştır. Çözüm bulmak için bir uzmandan yardım alınmalıdır.

2.4.2. Homoseksüellik ve Lezbiyenlik

Kız ve erkek çocuklar, beden yapıları, cinsel iç salgı bezleri (hormonlar) bakımından ayrı yaratılmışlardır. Çocuklar yapılarında var olan cinsel donanımları doğrultusunda gelişirler. Çocuk kendi kimliğinin özelliklerine göre desteklendiğinde cinsiyetine uygun davranışlar geliştirir.

Çocuğun anne karnında cinsiyeti belirlendikten sonra yetişkinler ona uygun davranışlar geliştirirler. Çocuğun cinsiyetine uygun kıyafetler ve eşyalar alırlar. Kızlar daha çok süslenir, daha nazlandırılır, erkek çocuklar daha dayanıklı olsunlar diye biraz sertçe sevilirler. Erkek çocuk ağlarken “Erkek adamsın hiç ağlanır mı?” diye susturulur. Kızlar, “Benim cici kızım, güzel kızım” diye sevilirken erkekler “benim aslan oğlum, yakışıklı oğlum.” diye sevilir.

Çocuğun cinsel kimliğini kazanmasında anne-baba çok önemlidir. Çocuklarla anne-baba arasındaki ilişki ne kadar iyi ise özdeşim de o denli kolay oluşur. Annenin baskılı, sert görüntüsü karşısında, babanın pasif ve silik kaldığı bir ortamda büyüyen erkek çocuk, kendi cinsel kimliğinden uzaklaşarak, güvensiz bir kişilik geliştirebilir. Yine çocuğun yakın çevresindeki teyze, amca, hala, dayı gibi kişilerin davranışları da çocuğa model olma konusunda önemlidir.

Karşı cins yerine kendi cinsinden olan kişilere karşı cinsel ilginin olmasına homoseksüellik denir. Lezbiyenlik ise kızlarla kızların ilişki kurmasına denir.

Bazı anneler erkek çocuklarına karşı aşırı düşkünlükleri nedeniyle onları yanlarından hiç ayırmaz, kız gibi giydirip, kız gibi davranırlar. Bunun sonucu çocukta da yanlış cinsel kimlik eğilimleri olabilir.

Çocuğa alınan oyuncaklar, kıyafetler de önemlidir. Oğlunun saçını uzatıp toka takan kızının saçlarını hep kısa kestiren anneler bilinçsizce davranmış olurlar.

Homoseksüellik ve lezbiyenlik eğilimleri anne-baba sevgisinden ve ilgisinden uzak, yanlış cinsel eğitim verilmiş, yanlış model olunmuş çocuklarda daha çok görüleceğinden bu konulara  zen gösterilmelidir. Evde kazanılan cinsel kimlikler, çevrede pekişerek gelişir.

Çocuğun karşı cinsle arkadaşlığına izin verilmeli, grup faaliyetlerine yönlendirilmelidir. Genellikle cinsel salgı bezlerinin de buna sebep olduğu düşünülerek, çocukta yanlış cinsel kimlik davranışları gözlendiğinde bir uzmana başvurulmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Farklı duyguları tanıma ile ilgili aşağıdaki çalışmayı sınıfınızda arkadaşlarınızla uygulayınız. Bu faaliyeti okul öncesi eğitim kurumlarında 5-6 yaş grubu çocuklarına uygulamak üzere geliştirerek, saklayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
Ø Çalışma ortamını hazırlayınız. Ø	Ø Sınıf ortamının bu faaliyete uygun ve düzenli olmasını sağlayınız.
Ø Etkinliğin uygulanması için gerekli olan araç-gereçleri temin ediniz.	Ø Kağıt tabak ya da yuvarlak kesilmiş karton, boya kalemi, renkli keçeli kalemleri her öğrenciye yetecek miktarda temin ediniz.
Ø Kağıt tabakların her birine ayrı ayrı mutlu, üzgün, öfkeli vb. yüz ifadeleri çiziniz.	Ø Farklı yüzler çiziminde çeşitli kaynaklardaki resimlerden ve arkadaşlarınızdan yararlanabilirsiniz.
Ø İnsanların hangi durumda neler hissettiklerini arkadaşlarınız ile konuşunuz.	Ø Kendi yaşantılarınızdan örnekler verebilirsiniz.
Ø Farklı duygular uyandıran durumlara örnekler veriniz.	Ø Kaldırdığımız tabağı tüm arkadaşlarınızın görmesini sağlayınız.
Ø Bu örnek duruma uyan tabağı kaldırmız.	Ø İyi bir gözlemci olunuz.
Ø Değişik durumlarda aynı tabağı ya da farklı tabağı kaldıran arkadaşlarınız oldu mu, belirleyiniz.	Ø Farklı görüşler olduğunu kabul ederek, olumlu iletişim içinde olunuz.
Ø Farklı tabaklar kaldırılmasının nedenlerini tartışınız.	Ø Raporlar ve açıklamalarınızın açık ve anlaşılır olmasına özen gösteriniz.

PERFORMANS DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmalarını kendiniz ya da arkadaşınızla değişerek değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çalışma ortamını hazırladınız mı?		
2. Etkinliğin uygulanması için gerekli olan araç-gereçleri temin ettiniz mi?		
3. Kağıt tabakların her birine ayrı ayrı mutlu, üzgün, öfkeli vb. yüz ifadeleri çizdiniz mi?		
4. İnsanların hangi durumda neler hissettiklerini arkadaşlarınız ile konuştunuz mu?		
5. Farklı duygular uyandıran durumlara örnekler verdiniz. mi?		
6. Bu örnek duruma uyan tabağı kaldırdınız mı?		
7. Değişik durumlarda aynı tabağı ya da farklı tabağı kaldıran arkadaşlarımız olup olmadığını belirlediniz mi?		
8. Farklı tabaklar kaldırılmasının nedenlerini tanıştınız mı?		
TOPLAM		

DEĞERLENDİRME

Yapmış olduğunuz değerlendirme sonucunda varsa eksikleriniz öğrenme faaliyetiniz ilgili bölümünü tekrar ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki soruları cevaplayarak faaliyette kazandığınız bilgi ve becerileri ölçünüz.

1. Aşağıdakilerden hangisi, duygusal gelişimle ilgili problemlerden biridir?
A) Parmak emme
B) Hırsızlık
C) Altını ıslatma
D) İnatçılık
2. Çocuklarda mülkiyet kavramının gelişmemesi hangi tür bir uyum bozukluğuna neden olabilir?
A) Yalancılık
B) Okuldan kaçma
C) Hırsızlık
D) Tırnak yeme
3. Hırsızlık, evden okuldan kaçma gibi problemler hangi tür çocuk uyumsuzlukları içinde yer alır?
A) Duygusal gelişimle ilgili problemler
B) Alışkanlık ve eğitim problemleri
C) Suça dönüşebilen problemler
D) Cinsel problemler
4. Aşağıdakilerden hangisi altını ıslatmanın nedenlerinden biri **değildir**?
A) Kalıtım
B) Uykunun ağır olması
C) Bedensel hastalıklar
D) Çocuğun cinsiyeti.
5. İnatçılık hangi yaşlar arasında gelişimsel bir özellik olarak görülür ?
A) 1,5-4 yaş
B) 5-7 yaş
C) 7-9 yaş
D) 9-10 yaş

Aşağıdaki cümleleri okuyarak, cümle başında yer alan parantez içine doğru ise D, yanlış ise Y harfi yazınız.

- () 6. Kaygılı çocuklar kurallara uyarlar, çünkü kendisine kızılmasından kaçınırlar.
- () 7. Öfkeli çocukla anne-baba mücadele etmeli, öfkesini bastırmak için gerekirse ağır cezalar vermelidir.

- () 8. Bazı çocuklar kalıtsal kişilik özelliklerden dolayı saldırganlığa daha yatkındır.
- () 9. Altını ıslatma erkek çocuklarda daha çok görülür.
- () 10. Yeni bir kardeşin doğumu, ilgi azlığı gibi nedenler mastürbasyona yol açabilir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Tüm cevaplarınız doğru ise modül değerlendirmeye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu modül kapsamında kazandığınız bilgi ve becerileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak belirleyiniz.

1. Altını ıslatma ile ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi doğrudur?
A) Altını ıslatan bir çocuğun mutlaka diğer kardeşleri de altını ıslatıyordur.
B) Altını ıslatmak çocuğun kaderidir, çünkü kolay tedavi edilmez.
C) Sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerde alt ıslatma daha çok görülmektedir.
D) Alt ıslatmanın tedavisi için verilen ilaçlar kısırlığa neden olabilir.
2. Hangi yaşa kadar söylenen yalanlar, uyumsuz davranış olarak **kabul edilmez** ?
A) 2-3 yaş
B) 3-4 yaş
C) 4-5 yaş
D) 5-6 yaş
3. Aşağıdakilerden hangisi, alışkanlık ve eğitim problemlerinden biridir ?
A) Tikler
B) Mastürbasyon
C) Saldırganlık
D) Korku
4. Aşağıdakilerden hangisi kaygı durumu içinde olan bir çocukta **görülmez** ?
A) Heyecan
B) Duygusalılık
C) Bağımlılık
D) Rahatlık
5. Aşağıdakilerden hangisi korkunun nedenlerinden biri **değildir**?
A) Korkuyu disiplin aracı olarak kullanmak
B) Yaşanılmış olumsuz olaylar
C) Korkak anne-baba modeli
D) Kalıtım
6. Bebeklik döneminde öfke en çok ne zaman ortaya çıkar ?
A) Bebeğin temel ihtiyaçlarının zamanında karşılanmaması
B) İsteklerinin sürekli engellenmesi
C) Öfkeli bir anne modeli
D) Diğer çocuklarla kıyaslama

7. Aşağıdakilerden hangisi, kıskançlığın giderilme yollarından biridir?
A) Çocuğu diğer çocuklarla kıyaslamak
B) Kıskançlıkla ilgili tepkileri görmezlikten gelip konuyu uzatmamak
C) Çocuğa ait oyuncakları izinsiz arkadaşlarına vermek
D) Yeni doğan kardeşinin bakımında ondan yardım istememek
8. Tırnak yeme davranışı hangi yaştan itibaren görülebilir?
A) 1-2 yaş
B) 4-5 yaş
C) 6-7 yaş
D)8-9 yaş
9. Dışkı kaçırma ile ilgili verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır** ?
A) Altını ıslatmanın tersine en çok kız çocuklarda görülür.
B) Annenin tuvalet eğitimi sırasındaki baskılı tutumu dışkı kaçırmaya neden olabilir.
C) Dışkı kaçırma öç almak için de yapılan bir davranış olabilir.
D) Çocuğa karşı sabırlı ve ilgili olmak gerekir.
10. Çocuğun cinsel organını keşfedip oynayarak doyuma ulaşmasına ne ad verilir?
A)Homoseksüellik
B)Lezbiyenlik
C)Mastürbasyon
D)Teşhircilik

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yaptığınız değerlendirme sonucunda, eksikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Öğrenme faaliyetleri, ölçme değerlendirme ve modül değerlendirme bölümlerinde istenen çalışmaları başarı ile tamamladıysanız öğretmeninizle iletişim kurarak diğer modüle geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ CEVAP ANAHTARI

1	A
2	B
3	D
4	B
5	D
6	D
7	Y
8	D
9	D
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ 2 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	C
3	C
4	D
5	A
6	D
7	Y
8	D
9	D
10	D

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	A
4	D
5	D
6	A
7	B
8	B
9	A
10	C

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- Ø CÜCELOĞLU Doğan, **İletişim Donanımları**, İstanbul, 2002.
- Ø DİRİM Aygören, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, 2003.
- Ø ERKAN Serdar, **Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri**, Ankara 1995.
- Ø GÖKNAR Özcan, **Bilinçli Çocuk Yetiştirme**, Ankara 2004.
- Ø YAVUZER Haluk, **Okul Çağı Çocuğu**, İstanbul, 2004.
- Ø YÖRÜKOĞLU Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul 2003.

KAYNAKÇA

- Ø AYDOĞMUŞ K., A. Batlaş, Z. Batlaş, Ü.Davaslıgil, O.Güngörmüş, E. Konuk, Ü.Korkmazlar, Ö.Köknel, L.Navaro, A.Oktay, N.Razon, H.Yavuzer **Ana-Baba Okulu**, İstanbul, 1994
- Ø BİLİR Şule, **Özürli Çocuklar ve Eğitimleri**, Ankara, 1986
- Ø BAKIRCIOĞLU Rasim, **Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları**, Ankara, 2002
- Ø CHAPMAN, Gary, CAMPBELL, R., **Çocuklar İçin Beş Sevgi Dili**, İstanbul, 2005,
- Ø CÜCELOĞLU Doğan, **Yeniden İnsan İnsana**, İstanbul, 1992
- Ø CÜCELOĞLU Doğan, **İletişim Donanımları**, İstanbul, 2002,
- Ø CÜCELOĞLU Doğan, **İçimizdeki Çocuk**, İstanbul, 1993
- Ø ÇAĞLAR Doğan, **Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi**
- Ø DİRİM Aygören, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, 2003
- Ø ERKAN Serdar, Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri, Ankara, 1995
- Ø GÖKNAR Özcan, **Bilinçli Çocuk Yetiştirme**, Ankara, 2004
- Ø HÜLYA N, BİLGİN AYDIN, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, 2003
- Ø MUTLU GÜLSER, Yıldırım, AKBIYIK, Yeter, **Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları**, Ankara, 1999
- Ø NAVARO Leyla, **Beni Duyuyor musun?**, İstanbul, 1987
- Ø ÖZALP Alanur, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, 2005
- Ø SAYGILI Sefa, **Çocuklarda Davranış Bozuklukları**, İstanbul, 2005
- Ø YAVUZER Haluk, **Okul Çağı Çocuğu**, İstanbul, 2004
- Ø YÖRÜKOĞLU Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, 2003,
- Ø SELÇUK Ziya, GÜNER Nedret, **Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları**, Ankara, 2001

